

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 4 JULI 1923

No. 392

INHOUD

	Blz.
DE ZEERECHT-CONFERENTIE TE GOTHENBURG door <i>Mr. G. van Slooten Azn.</i>	582
De Gemeentelijke Giro..... door <i>H. Keegstra</i> met naschrift door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	583
De definitieve regeling der Staatsgarantie voor het Mid-denstandscrediet	584
Internationale Economische Statistiek door <i>Prof. Mr. H. W. Methorst</i>	585
Enige Indische Reisindrukken III door <i>Ir. C. F. Stork</i>	586
Het Indische Belastingvraagstuk II door <i>J. L. Vlenning Jr.</i> met naschrift door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	588
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Duitse Handelsbalans 1922/23 door <i>Dr. K. Singer</i>	591
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	593
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	594—600
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatsweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse Nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

3 JULI 1923.

In den toestand van de geldmarkt kwam geen verandering. De rente voor particuliere disconto bleef onveranderd op 3¼ pCt., de prolongatierente steeg voorbijgaand zelfs tot 5 pCt. om op 4 pCt. de week te verlaten. De bijzonder hooge prolongatierente werd veroorzaakt door talrijke aanzeggingen van geldgevers, die in dividendbetalingen moesten voorzien.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank geven de discónteeringen, na de stijging van verleden week, ditmaal weder een kleine daling te zien. Het totaalcijfer van de post binnenlandsche wissels blijkt met ruim f 3 miljoen te zijn afgenomen, daarentegen zetten de beleeningen hun opwaartsche beweging

voort. De effectenbeleeningen stegen van f 143,3 miljoen tot f 155,5 miljoen, de goederenbeleeningen van f 14,1 tot f 21,7 miljoen. In totaal noteert het hoofd beleeningen derhalve f 19,8 miljoen hooger dan verleden week. De vermeerdering geldt zowel de Hoofdbank als de Bijbank en de Agentschappen.

De post buitenlandsche wissels vertoont een stijging van ruim f 500.000. De metaalvoorraad en de diverse rekeningen onder het actief bleven nagenoeg onveranderd. Het groote creditsaldo van het Rijk, dat de vorige weekstaat had aan te wijzen, maakte in de afgelopen week weder plaats voor een debetsaldo, ten bedrage van f 2,7 miljoen.

De biljettencirculatie steeg sedert de vorige opgave met f 51,2 miljoen, de rekeningcourant-saldi daalden met f 23,9 miljoen; het beschikbaar metaalsaldo noteert f 5,4 miljoen lager dan verleden week.

* * *

De wisselmarkt was deze week weder bijzonder flauw gestemd. Bijna zonder uitzondering liepen alle wissels terug, ook de sterkere, zoals Londen, Stockholm en Zürich. De slechte politieke toestand en de weinig moedgevende verklaring van de Fransche regeering hadden stellig wel den grootsten invloed; diensgevolge was de daling van de Marken dan ook percentsgewijze verreweg het grootst. Na een koers van 27 op Maandag werd Zaterdag voor 11¼ à 12 verhandeld, opnieuw dus een halvering van de waarde.

LONDEN, 30 JUNI 1923.

Gedurende de afgelopen week, de laatste van het halve jaar, was de vraag naar kort crediet zooals gewoonlijk zeer aanzienlijk. Teneinde op den ultimo van voldoende liquide middelen zeker te zijn, was men verplicht zevendaagsch geld op te nemen, doch het aanbod van dit soort crediet in de open markt was geheel ontoereikend; belangrijke sommen werden dan ook à 3½ pCt. bij de Bank of England geleend, terwijl de noteering in de markt, meestal 3½ pCt., 3¼ pCt. bereikte. Voor geld tot Maandag werd 4 pCt. betaald. Daggeld daarentegen was zeer ruim en varieerde van 1 tot 1½ pCt.

De discontomarkt was verlaten, doch de stemming was vast.

2-maands prima bankaccept 2¼—⁵/₁₆ pCt.3-maands idem 2⁵/₁₆—³/₈ pCt.4-maands idem 2³/₈—⁷/₁₆ pCt.6-maands idem 2⁷/₁₆—⁹/₁₆ pCt.

DE ZEERECHT-CONFERENTIE TE GOTHENBURG.

Het Comité Maritime International heeft voor dit jaar eene conferentie te Gothenburg bijeengeroepen. De openingsdag is bepaald op 15 Augustus. Dit is nu reeds de derde maal dat het comité in achtereenvolgende jaren samenkomt. Vóór den oorlog placht men telkens een jaar over te slaan. Voor de nu ont-plooide groote activiteit zijn wellicht meer interne dan externe redenen aan te wijzen. Noch de toestand waarin de zeehandel thans verkeert, noch het dadelijk en dringend belang van de ter behandeling voorgedragen onderwerpen, schijnt een prikkel tot verhoogde werkzaamheid. Doch misschien is de aantrekkelijkheid van Zweden en van Gothenburg's jubileumstemming in het bijzonder een voldoende verklaring voor het besluit van het Bureau om opnieuw uitnodigingen rond te zenden.

De vorige bijeenkomst had in October 1922 te Londen plaats. Aldaar werden besproken de immuniteit van Staatsschepen en de Hague Rules als basis voor een internationale conventie.¹⁾ Sindsdien is de internationale regeling der cognossemmentsbepalingen bij de Diplomatieke Conferentie aan de orde gesteld²⁾ en daarmee feitelijk aan de deliberatiën van het Comité onttrokken.

Wat de immuniteit betreft nam men te Londen eenige resoluties in afkeurenden zin aan, waarmede oogenschijnlijk ook deze zaak van de agenda was gekomen.

Niettemin vindt men dit laatste onderwerp opnieuw ter bespreking aangekondigd. Van Nederlandsche zijde is dit, bij gebreke van een „questionnaire”, opgevat alsof men nog speciale punten ter regeling zou willen voordragen, zooals het beslag op staatsschepen voor schulden, welke wel den Staat maar niet het schip betreffen, doch men heeft ook gedacht aan de mogelijkheid, dat in verband met deze aangelegenheid nader zou worden ingegaan op de vraag omtrent internationale rechtspraak in zeezaken, welke vraag te Londen van Engelsche en Nederlandsche zijde ter sprake was gebracht, doch waaromtrent nog geen besluit was genomen. In die veronderstelling is het Nederlandsche rapport opgemaakt. Omtrent het eerste punt behelst het de conclusie, dat beslag op staatsschepen alleen geoorloofd mag zijn voor schulden, die het schip aangaan; omtrent het punt der internationale rechtspraak behelst het geen bepaalde slotsom, doch bepaalt zich tot een overzicht van het vóór en tegen.

Als tweede punt van beraadslaging is voor deze conferentie aangekondigd de verplichte verzekering van emigranten. Laat ik dadelijk mededeelen, dat het Nederlandsche rapport hieromtrent vóórproptelt, dat deze aangelegenheid niet behoort tot het zeerecht, maar tot de sociale wetgeving. Naar mijne meening is deze opvatting de juiste. Het is echter de moeite waard even na te gaan, hoe dit punt thans op de zeerecht-conferentie ter sprake is gekomen en moest komen.

In 1913, tijdens de Diplomatieke Conferentie te Brussel, is van Italiaansche zijde voor het eerst gevraagd of de bescherming van de belangen van emigranten en hunne families tegen de gevolgen van levensverlies en ongeval niet vollediger ware te maken door haar niet langer te verbinden aan de schadevergoedingsplicht van den vervoerder en haar onder te brengen bij de levens- en ongevallenverzekering. Sedert dien tijd is in Zwitserland een wettelijke regeling ontstaan, tengevolge waarvan iedere emigrant in zijn passagebiljet, een levens- en ongevallenpolis ontvangt. Een en ander gaf *Sir Norman Hill* aanleiding om ter conferentie van 1921, te Antwerpen, een memorie in te dienen, waarin hij de zaak van algemeen standpunt nader beschouwde.

¹⁾ [Verg. pgn. 902 van den vorigen jaargang. — Red.]

²⁾ [Verg. pgn. 852, 941 en 1002 van den vorigen jaargang. — Red.]

Hij stelt voorop, dat naar Engelsch en continen-taal recht, en eveneens naar het ontwerp van internatipnale conventie, de aansprakelijkheid van den vervoerder om passagiers en hunne families schadeloos te stellen ingeval van levensverlies of ongeval naar twee zijden beperkt is. In de eerste plaats is er slechts aansprakelijkheid ingeval van, door den getroffen of diens naastbestaanden te bewijzen, *schuld*, in de tweede plaats is de aansprakelijkheid beperkt tot een bedrag berekend naar de tonnenmaat van het schip, of naar de waarde van schip en vracht na het ongeval, of naar beide, en dit bedrag moet over alle getroffenen worden verdeeld. Er zijn dus vele gevallen te bedenken, waarin de geheele aansprakelijkheid van den vervoerder voor de getroffenen geen of slechts geringe uitkomst zal bieden, en zulke gevallen doen zich herhaaldelijk voor, zooals blijkt uit hetgeen is geschied na de rampen van de „Waratah”, „Loodania”, „Titanic”, „Emprèss of India” en „Lusitania”. Aan deze bezwaren ware tegemoet te komen door een regeling van assurantie onafhankelijk van de schuldvraag, van tonnenmaat of waarde van schip en vracht, en van het aantal slachtoffers, een assurantie zoowel tegen invaliditeit als op het leven. Maar, zoo luidt dan de conclusie, indien er aldus voor een ruimere schadeloosstelling van den passagier is gezorgd, *kan de aansprakelijkheid van den reeder (behalve voor dolus) vervallen*.

Het denkbeeld van *Sir Norman Hill* vond een ont-haal, dat aanvankelijk zeer gereserveerd scheen. Van Fransche zijde werd gevreesd, dat internationaal gelijkvormige regeling niet mogelijk zou zijn en dat het geopperde denkbeeld zou leiden tot aannemen van een soort van „risque professionnel” van den vervoerder ten opzichte van leven en validiteit zijner passagiers. Men veranderde echter van gedachte toen bleek, dat de aangelegenheid, zij het in eenigszins anderen vorm, ook in behandeling zou worden genomen door het „Bureau International du Travail” van den Volkenbond. Wanneer men zich de samenstelling van het Comité Maritime en de daarin hoofdzakelijk tegenwoordigde belangen een oogenblik voor den geest roept, zal men kunnen begrijpen, dat men dit nieuwe denkbeeld van verplichte verzekering niet gaarneter uitwerking en mogelijke verwezenlijking bij het Arbeidsbureau zag en het liever aan zich wilde houden. Het resultaat was dan ook, dat men besloot het Arbeidsbureau op de eerdere en verkregen rechten van het Comité Maritime te wijzen, zulks in de woorden van de motie *Scott*, die, wanneer men de voorgeschiedenis kent, misschien van eenige overdrijving niet geheel zijn vrij te pleiten: „Considering that problems of a legal and economic character are involved in the consideration of the question of shipowners liability by reason of the carriage of passengers on board, and that such questions cannot conveniently be split up; that they involve the examination of many maritime questions of a legal and technical character, and that their solution ought to be attained with due regard to common law rights, etc. etc. . . . This Conference expresses the opinion that the matter in question comes within the jurisdiction of the Diplo-matic Maritime Conference and expresses the wish that the question should not be taken from it.” Men houde hierbij in het oog, dat het Comité Maritime de voorbereider is van het werk der Diplomatieke Conferentie.

Toen men aldus het onderwerp voor zich en voor het zeerecht had opgeëischt was het noodzakelijk geworden om met de behandeling voort te gaan en zich over het geheel en over de bijzonderheden uit te spreken: Het bleek evenwel, dat daartoe de noodige voorbereiding ontbrak en de besprekingen werden uitgesteld tot een nadere conferentie. Te Londen werd erover gezwegen. Men zal gemeend hebben, dat de conferentie te Gothenburg niet mocht voorbijgaan zonder dat de zaak behoorlijk werd bekeken. Aldus

kwam het tweede punt op dit programma en moest het erop komen.

Zooals ik reeds zeide stelt de Nederlandsche afdeeling zich op het standpunt, dat men zich met die aan gelegenheid buiten het gebied van het zeerecht begeeft. Zij keert zich dus tegen de besluiten van Antwerpen en zal derhalve vermoedelijk voorstellen de zaak te laten rusten. Dit neemt niet weg, dat zij de détailvragen onder oogen heeft genomen en zoo goed mogelijk heeft beantwoord als dit van beoefenaars van het zeerecht en niet van sociale verzekering mag worden verwacht.

Omtrent de resultaten van de conferentie hoop ik te gelegener tijd nog eenige mededeelingen te mogen doen.

Mr. G. VAN SLOOTEN AZN.

DE GEMEENTELIJKE GIRODIENST.

In Economisch-Statistische Berichten van 16 Mei 1923 schrijft Mr. G. W. J. Bruins, dat de ontwikkeling van den Postcheque en Girodienst, overeenkomstig het oorspronkelijke doel, voor de verbetering van het betalingsverkeer een monopolie van dien dienst tot noodzakelijke voorwaarde heeft. De geleerde schrijver acht dit zoo vanzelf sprekend, dat de stelling volgens hem nauwelijks betoog behoeft. Hij stelt het monopolie van den girodienst op één lijn met dat van de Nederlandsche Bank met betrekking tot de uitgifte van bankpapier.

Het uitgeven van bankpapier, van een wettig betaalmiddel, is echter een geheel andere aangelegenheid dan het in practijk brengen van de giromethode. Of de wetgever het recht om bankbiljetten uit te geven zal toekennen aan een enkele staatsinstelling, of wel aan een of meer particuliere bankinstellingen, daarover bestaat weinig verschil van inzicht. Het monopolistische karakter van deze uitgifte staat voor elkeen vast. Wettig betaalmiddel, dat door iedereen moet worden aangenomen, met zware straffen op namaak, is alleen door de overheid als monopolie te regelen, terwijl het giroverkeer in verschillende landen geheel buiten eenige bemoeiing van den staat om, soms enkel op initiatief van verschillende bankinstellingen, werd ingevoerd. De gemeente Amsterdam kende de giromethode van 1609 tot even na de Fransche revolutie, tot 1819, bij haar bekende Wisselbank. Daaraan lagen geen overwegingen van monopolistischen aard ten grondslag, evenmin als in Hamburg waar het stelsel op het voorbeeld van Amsterdam, buiten eenige Staatsbemoeiing om, door de banken werd ingevoerd in 1619.

Trouwens het girostelsel berust op een anderen grondslag, op de basis, dat men gelden van het publiek aanneemt in rekening-courant. Eerst na de storting van gelden, eerst nadat het publiek een tegoed op zijn rekening heeft, kan met gireeren worden begonnen. Het eigenlijke gireeren is een vorm slechts van betalen, een vorm die door elke instelling die gelden van derden onder hare berusting heeft in practijk kan worden gebracht, wanneer hare rekeninghouders hunne medewerking wenschen te verleen.

En die medewerking zullen zij slechts dan verleen, wanneer zij weten dat hunne gelden veilig zijn en inzien dat het stelsel voor hen voordeelen inhoudt. De vorm zelf is voor monopoliseering niet vatbaar. Niemand is verplicht het stelsel toe te passen en ook heeft niemand het stelsel als zoodanig absoluut noodig, terwijl het ook verder geen aanwijsbare elementen bevat, die het tot monopolie stempen.

Wanneer men met betrekking tot het girostelsel iets zou willen monopoliseeren, dan zou de wetgever kunnen bepalen, dat niemand dan de staat bevoegd is gelden in rekening-courant aan te nemen. Alleen de overheid zou bankier kunnen zijn. Maar dit standpunt zal Mr. Bruins vermoedelijk allerm minst willen aanvaarden. Mocht het echter ooit worden aanvaard, dan geloof ik, dat de overheid ongetwijfeld nader zou

dienen te overwegen, of zij een deel van die taak ter uitvoering in handen van de gemeenten zou stellen. Dat zij allicht tot een dergelijk besluit zou komen is aannemelijk, omdat een algemeene, centrale rijksinstelling immers niet zoo goed aan de behoefte en de eischen van de inwoners van elke streek zou kunnen voldoen als mogelijk zou zijn, indien in elke gemeente van beteekenis een dergelijke instelling onder een algemeen centraal verband werd gevestigd.

Maar wanneer men dit recht niet wil monopoliseeren, doch het aannemen van gelden in rekening-courant vrij willaten, dan zal men stellig den gemeenten het recht niet kunnen ontzeggen om hiertoe over te gaan. Of de gemeente deze taak behoorlijk vervult en of het publiek hare diensten waardeert, zal de practijk moeten uitwijzen. De bewering dat het maatschappelijk onjuist is het giroverkeer te verbrekken en dat door den girodienst der gemeente Amsterdam deze verbrekking bestaat, gaat niet op. Mr. Bruins noemt deze verbrekking een kinderziekte, waaraan ook het centrale bankwezen in vroegere jaren heeft gelaboreerd.

Wanneer men echter inzielt dat er aan het girowezen als methode niet valt te monopoliseeren of wel het moest zijn het aannemen van gelden in rekening-courant, dan begrijpt men dat Mr. Bruins in dezen verkeerde parallellen trekt. Trouwens de heer Bruins ziet zelf zeer goed in, dat wat hij omtrent een giromonopolie schrijft niet houdbaar is, zoodat hij aan zijne bewering reeds dadelijk toevoegt, dat hij niet bedoelt te zeggen dat alle afrekeningsverkeer buiten metaalgeld en bankbiljet in de toekomst uitsluitend door tusschenkomst van den rijksgirodienst zou moeten geschieden. Doch door deze toevoeging gooit hij reeds zelf zijn monopolie over boord. En zijn verdere opmerking, dat hij het noodig acht dat naast den rijksgirodienst, als tot het groote publiek zich richtend instituut, geen concurrentie door andere, geheel gelijksoortige instituten mag worden geduld, is eene bewering, die de foutieve praemisse hem vermoedelijk doet neerschrijven.

Dezelfde fout, welke Mr. Bruins begaat door het girowezen en het circulatiewezen te vereenzelvigen, wordt ook gemaakt in het Algemeen Handelsblad van 26 Mei 1923. Ook daar ziet men in het girobedrijf dezelfde functie, welke de circulatiebank als centraal instituut vervult. Die schrijver ziet het girobiljet het bankbiljet vervangen en concludeert daarom dat het girobedrijf dus naar zijn aard thuis behoort bij de circulatiebank. Maar dit is niet anders dan een verwarring van functies. Immers al moge het giroverkeer evenals het chequeverkeer in Engeland het bankbiljet verdringen, daarmede nemen de giroinstellingen de taak van de circulatiebank nog niet over. De taak van de centrale circulatiebank als de centrale regelaarster van het geldverkeer blijft bij een zoo consequent mogelijk doorgevoerd giroverkeer geheel intact, al zal het bedrag van de in omloop zijnde bankbiljetten ook belangrijk inkrimpen.

Mr. Bruins en ook de schrijver in het Algemeen Handelsblad bestrijden het gemeente-giroverkeer ten onrechte door het te doen voorkomen, alsof giro is een monopolistisch staatsbedrijf en alsof de giroinstellingen treden op het terrein van de centrale circulatiebank.

Wij zouden hieromtrent aan de hand van het Engelsche chequeverkeer, de daar toegepaste clearing en de positie van „The Bank of England” nog wel wat ter staving kunnen toevoegen, doch wij meenen met het voorafgaande te kunnen volstaan, omdat de zaak waarover het hier gaat eenvoudiger is.

De vraag waarop het aankomt is feitelijk deze, of er voor een gemeentelijken girodienst plaats is naast den rijksgirodienst, een vraag die door Burgemeester en Wethouders van Amsterdam werd beantwoord bij de behandeling der gemeentebegroting voor 1923, Gemeentebld afd. I, bladz. 1709. (1922).

De vraag of zij voldoende reden aanwezig achten, om naast den rijksgirodienst den gemeentelijken girodienst te bestendigen, beantwoorden Burgemeester en Wethouders bevestigend en zij merken verder op, dat het niet juist is met betrekking tot het girowezen, dat de eene dienst den anderen overbodig zou maken.

De twee diensten werken aanvullend en daarbij is uit den aard der zaak de Postcheque en Girodienst meer op het intercommunale verkeer aangewezen, terwijl het Girokantoor meer voor het locale verkeer dient. De ontwikkeling van het rijksgiroverkeer gaat geheel in deze richting. In een bij de voorstellen tot reorganisatie van den Postcheque en Girodienst — welke voorstellen zijn aanvaard — overgelegde nota, (genummerde bijlagen der Handelingen van de Staten-Generaal 1921/22 No. 370 sub 10) komt de erkenning voor, dat door centralisatie van den dienst het locale giroverkeer eenigszins in het gedrang zal komen.

Maar ook al ware dit niet het geval, dan nog zou er naar de meening van Burgemeester en Wethouders geen voldoende reden zijn, een goed functioneerenden gemeentelijken girodienst, die zijn levensvatbaarheid toont, niet naast een rijksgirodienst te bestendigen.

H. KEEGSTRĀ,

Directeur van het Girokantoor der Gemeente Amsterdam.

Amsterdam, 20 Juni 1923.

* * *

N a s c h r i f t. Een-korte kanteekening bij bovenstaande beschouwingen moge volstaan.

Een betalingsverkeer, dat zich richt tot het groote publiek, moet voldoen aan twee eischen: het moet voor het publiek zoo eenvoudig mogelijk zijn en tegelijk uit een oogpunt van interne techniek den meest doeltreffenden en economischen organisatievorm bezitten.

Legt men beide toetsen aan, dan geeft een naast elkander bestaan van twee circulatiebanken zelfs nog minder bezwaar dan het bestaan van twee zich beide tot het groote publiek richtende girodiensten. Is het publiek toch aan de biljetten der beide centrale banken gewend, dan is het inconvenient, dat hieruit voortvloeit, niet zoo heel groot. Twee girodiensten, die zich ieder een groep van rekeninghouders hebben weten te verwerven, wat in de periode van eerste ontwikkeling van dezen nieuwen vorm van betalingsverkeer uiteraard niet moeilijk was, maken een direct giroverkeer tusschen de rekeninghouders van beide diensten, indien het al mogelijk is, in ieder geval noodeloos ingewikkeld. Het gevolg is, dat bij verdere ontwikkeling van het giroverkeer een toenemend aantal personen zich genoopt zal zien bij beide girodiensten een rekening aan te houden. Ook wat de interne organisatie betreft, ligt het voor de hand, dat bij een naast elkander bestaan van twee girodiensten veel meer arbeid noodeloos gedoubleerd zal worden en nieuwe arbeid noodig zal zijn dan bij twee centrale banken.

Een wettelijk verbod op het inrichten van girodiensten of het ontvangen van gelden in rekening courant zou natuurlijk onjuist zijn. Wel echter blijft het m.i. in hooge mate wenschelijk, dat, nu vrijwel gelijktijdig op het tot voor kort nog maagdelijke terrein van het giroverkeer hier te lande twee instellingen van gelijke bedoeling bezig zijn tot ontwikkeling te komen, deze liefst zoo spoedig mogelijk tot één geheel worden samengevoegd. Beide toch verkeerden nog in hun periode van groei. Hoe eerder de Staat en de stad Amsterdam zich mitsdien verstaan, hoe beter. Men bespaart dusdoende het publiek veel onnoodige moeite en doet een daad, waarvan de „efficiency” in het oog springt.

B.

DE DEFINITIEVE REGELING DER STAATS-GARANTIE VOOR HET MIDDENSTANDS-CREDIET.

Nu de behandeling in de Tweede Kamer is afgelopen, kan het in verband met de belangrijke aan-

vullende mededeelingen jl. Woensdag door den Minister in de Kamer gedaan en de daarbij aangebrachte beperkingen in den opzet, zijn nut hebben in het kort na te gaan, wat thans de definitieve regeling zal zijn.

Voor een goed begrip der zaak moet onderscheiden worden tusschen twee groepen van betrokkenen. In de eerste plaats de beide Hanzebanken zelf met hun aandeelhouders en crediteuren, in de tweede plaats zij, die, zonder zelf in financieel zwakke positie te verkeeren, door het vastloopen dezer credietinstellingen in hun bedrijf voor moeilijkheden kunnen komen te staan.

Wat betreft de eerste groep, de banken zelve met hun aandeelhouders en crediteuren, kan met een enkel woord worden volstaan. Door den Minister is steeds nadrukkelijk op den voorgrond gesteld, dat van directe steun aan de banken geen sprake kon zijn. Ook echter een overnemen, onder staatsgarantie, van de debiteuren der banken zal, naar thans vaststaat, niet geschieden. De Minister merkte dienaangaande op:

„Ik wil er in dit verband op wijzen, dat ik bereid ben, de bij dezen memoriepost te verstrekken machtiging in beginsel te beperken tot de credietverstrekking, die de bedrijven behoeven om verder te kunnen doorwerken. Er zal hun alzoo niet méér mogen worden uitbetaald dan het verschil tusschen het door de Hanzebanken toegestaan en door — lees: bij — die banken opgenomen crediet, tenzij met speciale goedkeuring van den Minister, welke slechts verleend wordt wanneer dit niet afdoende is om door te werken. In een correspondentie met de A. C. B. is daaromtrent reeds overeenstemming verkregen.

De laatste band met de Hanzebanken is hiermee doorsneden. Die banken kunnen bij dit ontwerp geen belang hebben. De credieten worden niet versprekt ter afbetaling van de bij de Hanzebanken opgenomen credieten, maar alleen ter voortzetting van het bedrijf.

Alleen dit belang kunnen de Hanzebanken nog hebben, dat, wanneer haar credietwaardige debiteurs in staat gesteld worden door te werken, deze in de toekomst in staat zullen zijn hun oude schulden af te doen. Maar daartegen zal wel niemand onzer bezwaar hebben, dat men welvaart in stand houdt en dat dan die welvaart in staat stelt schulden af te doen zelfs aan de Hanzebanken.”

Deze belangrijke mededeeling van den Minister neemt een groot deel van de bezwaren, die op grond van de aanvankelijke, eenigszins vage uiteenzetting van de te nemen maatregelen konden rijzen, weg. Er volgt uit, dat geforceerde uitwinning der debiteuren door de bank zelf uitgesloten zal moeten zijn. Het stelsel heeft dus surséance van beide banken tot noodzakelijke voorwaarde. Deze surséance is reeds voor de bespreking in de Kamer aangevraagd en komt dezer dagen in behandeling.

Een ander gevolg van den thans aanvaardden opzet is, dat het tijdelijk karakter der regeling veel meer naar voren komt. In de nieuwe omschrijving van den begrotingspost komt dit duidelijk uit. Het gaat slechts om een tijdelijke aanvullende credietregeling, door tusschenkomst van de Algemeene Centrale Bankvereeniging voor den middenstand. Een spoedige reconstructie der beide Hanzebanken is dus in hooge mate wenschelijk. Deze reconstructie zelf gaat thans echter geheel buiten de regeling om, terwijl, mocht een en ander leiden tot de oprichting van een eigen Hanzecentrale, deze nieuwe centrale eveneens geheel buiten de thans aanvaarde garantieregeling zal staan.

De tweede groep omvat, als gezegd, hen, die, zonder zelf in financieel zwakke positie te verkeeren, door het vastloopen der beide banken in hun bedrijf voor moeilijkheden kunnen komen te staan.

Blijkens het reeds aangehaalde citaat van den Minister wenscht deze de regeling te beperken tot die debiteuren, die op het oogenblik der déconfiture hun crediet niet ten volle hebben uitgeput en vervolgens voor verplichtingen komen te staan, waaraan zij slechts kunnen voldoen, wanneer zij over verder crediet de beschikking hebben.¹⁾ Blijken moet, dat zij

¹⁾ Men vraagt zich af, waarom, nu het slechts om aanvullende credietbehoefte gaat, de regeling in het stelsel van den Minister tot de debiteuren is beperkt gebleven.

voldoende soliede zijn te achten, terwijl de regeling beperkt wordt tot ten hoogste het nog niet opgenomen bedrag.²⁾

De regeling zelve zal thans de volgende zijn. Van staatswege wordt een premier risqué garantie gegeven van ten hoogste 50 pCt., post voor post, aan de A. C. B. voor door haar te verleenen aanvullende credieten als boven aangegeven, welke credieten, eveneens onder een garantie van staatswege, aan de Nederlandsche Bank worden doorgegeven. De garantie aan deze laatste instelling, welke aanvankelijk voor het volle bedrag zou gelden, is thans verlaagd tot 50 pCt., niet premier risqué. Daartegenover heeft de Bank zich een zelfstandig vetorecht voor iederen post voorbehouden. De beoordeeling van de soliditeit der debiteuren zal voorts nog geschieden door een Regeeringsvertegenwoordiger of commissie. Voorloopig zullen de credieten tot ten hoogste f 4 miljoen worden verleend, wat dus voor den Staat een premier risqué garantie medebrengt van ten hoogste f 2 miljoen. Volledigheidshalve dient nog aangeteekend te worden, dat de Minister, in antwoord op een vraag van Mr. van Gijn, toegezegd heeft te zullen overwegen, of de garantie aan de A. C. B. in zoodanigen vorm verleend zal kunnen worden, dat dit lichaam van den aanvang af eenig risico mededraagt.

De Minister verwacht, dat aldus de bedragen, waarvoor de Regeering krachtens deze garantie zal hebben op te komen, uiterst gering zullen blijven.

* * *

[Nu vaststaat, dat de regeling slechts een aanvullend en sterk tijdelijk karakter zal dragen en na de nadere mededeelingen omtrent de te volgen procedure, is inderdaad het gevaar, dat van nature in het premier risqué stelsel besloten ligt, tot geringe proporties teruggebracht. Het percentage van 50 blijft echter zeer hoog. Vooral hierom zou het zeer toe te juichen zijn, indien het denkbeeld, dat de A. C. B. steeds een beperkt risico mededraagt, werkelijkheid werd.

Overigens blijft het zeer de vraag, of voor het beperkte doel thans nog een dergelijke vergaande en den prikkel tot self-help verzwakkende regeling noodig is. De wijze van uitvoering zal er thans voor hebben te zorgen, dat het groote beginsel, dat in een materie als deze de Staat slechts optreedt, wanneer voorziening langs anderen weg onmogelijk blijkt, zooveel doenlijk tot zijn recht komt. In de regeling zelve, die slechts het criterium aanlegt van voldoende soliditeit, ligt dit beginsel niet besloten. Zeer toe te juichen zou het blijven, indien bij het beperkte belang en het beperkte geldelijke risico, waar het thans nog om gaat, in de kringen der naast betrokkenen een regeling kon wor-

Al is het aantal middenstandsbedrijven, dat bij de beide banken een credit-saldo heeft uitstaan, wellicht niet groot, de onvermijdelijke blokkeering dezer saldi brengt het bedrijf-crediteur in precies dezelfde moeilijkheid als het bedrijf-debiteur, dat zich de mogelijkheid van het opnemen van verder credit, waarop het meende te kunnen rekenen, ontomen ziet. Zelfs is er alle kans, dat voor een bedrijf, dat toevallig op het oogenblik der déconfiture credit stond, de nieuwe kasbehoefden nog wel zoo groot zullen zijn als bij vele der debiteuren. Het principieele onderscheid, dat in de aanvankelijke toelichting werd gemaakt tusschen hulp aan debiteuren en aan crediteuren gaat ten volle op, wanneer het gaat om het overnemen van het obligo bij of van de bank zelf. Nu hierin niet getreden wordt en het slechts gaat om aanvullende creditverleening, vervalt dit onderscheid. Hoe gewenscht het ook moge zijn, dat van de regeling vooral niet meer gebruik wordt gemaakt dan strict noodig is, is het niettemin billijk hierop te wijzen.

²⁾ De heer Dresselhuys wees er in de vergadering van 29 Juni op, dat de bijzondere aard of ondeelbaarheid van het onderpand het in sommige gevallen bezwaarlijk kan maken door een andere instelling een aanvullend credit te doen geven. De Minister deelde mede, dat dit punt bij hem in overweging is. Mocht het ertoe leiden, dat het in zoodanig geval beter is, dat het geheele credit in handen van de A. C. B. komt, dan zal hiervoor in ieder speciaal geval goeuring van den Minister worden geëischt.

den getroffen, die per slot van rekening de staatsgarantie geheel overbodig maakte.

Overigens staat thans vast, dat op het meest voorname punt de regeling niet als precedent zal kunnen gelden. De kwade gevolgen van het minder juiste beleid der beide banken blijven geheel ten laste der instellingen zelf. Direct noch indirect zal de staatsgarantie hun oogenblikkelijke financiële positie verbeteren. Slechts in zooverre kan, zooals de Minister opmerkt, de regeeringsmaatregel hun op den duur ten goede komen, dat met het tegengaan van verdere, op zichzelf noodelooze ontwrichting tevens de terugslag dezer ontwrichting op de banken zelf vermeden wordt. Hiertegen bestaat, los van de vraag, of staatsgarantie hiervoor noodig en wenschelijk is, uiteraard allerminst bezwaar. — B.]

INTERNATIONALE ECONOMISCHE STATISTIEK.

In het No. van 7 Februari 1923 hebben we eenige beschouwingen gegeven over de moeilijkheden, welke te overwinnen zijn, om te komen tot internationale vergelijkbaarheid van verschillende economische statistieken.

De Commission d'Etudes van 14 leden, op 4 December 1922 te Londen benoemd, als gevolg van een samenwerking van de Commission économique van den Volkenbond, het Bureau International du Travail te Genève en het Institut International de Statistique te 's-Gravenhage, heeft 6 Juni haar tweede vergadering te 's-Gravenhage gehouden in het gebouw van het Centraal Bureau voor de Statistiek, wederom onder leiding van den Franschen Staatsraad, den Heer Albert Delatour uit Parijs.

Deze Commissie heeft tusschen haar eerste vergadering, welke op 10 en 11 Januari plaats had en haar tweede bijeenkomst intensief gewerkt en rapporten uitgebracht over: handelsstatistiek, landbouwstatistiek, visscherijstatistiek, statistieken van groot-handelsprijzen, kleinhandelsprijzen en kosten van levensonderhoud, benevens een voorloopig rapport over de productiestatistiek.

Over de moeilijkheden welke zich voordoen, indien men de handelsstatistiek der verschillende landen onderling vergelijkbaar wil maken, hebben we in ons vorig artikel reeds het een en ander medegedeeld. Belangrijke beschouwingen werden geleverd over middelen, aan te wenden tot vermijding van vermoeden doorvoer, over waardebepaling van goederen, over bepaling van de hoeveelheid der goederen, over herkomst en bestemming der goederen, en in verband hiermee over de wenschelijkheid van uniforme aanduiding der verschillende landen van herkomst en bestemming, over de nomenclatuur der goederen etc. De resultaten der beraadslagingen zullen aan de leden van het Institut International de Statistique worden toegezonden, waarna dit lichaam in October 1923 ter gelegenheid van zijn 15e zitting een advies aan den Volkenbond zal vaststellen. Wij komen hierop dus na October terug; wanneer de definitieve redactie van de besluiten van het Institut International de Statistique bekend zal zijn. Hetzelfde geldt voor de landbouwstatistiek en de visscherijstatistiek ten aanzien waarvan de conclusiën eveneens nog moeten worden onderworpen aan de critiek van de leden van het Institut International de Statistique en de Correspondenten van de Commission d'Etudes.

Ook over de samenstelling van indexcijfers zijn belangrijke beschouwingen gehouden. Hier stond vooral de meening van hen, die behalve met de prijzen ook met de verhandelde hoeveelheden der groothandelsartikelen rekening wilden houden, tegenover de meening van hen die van oordeel zijn, dat de prijzen van die artikelen welke „gevoelig” zijn en waarvan de omzet niet te zeer beperkt is, reeds voldoende aanwijzing geven. Ook de aanhangers dezer laatste methode zijn van oordeel dat voor de samenstelling van het index-

cijfer een niet te klein aantal artikelen gebruikt moet worden; van artikelen welke gewichtiger dan andere zijn, kan meer dan één notering genomen worden, waardoor deze artikelen vanzelf meer invloed krijgen op het indexcijfer. Weinig instemming vond de gedachte om, ter bepaling van de koopkracht van het geld, uit groot- en kleinhandelsprijzen, loonen, vrachten, enz. één algemeen indexcijfer te berekenen. Men zou dan ongelijksoortige grootheden bij elkaar voegen, waarop de veranderingen in de koopkracht van het geld op verschillende wijze invloed hebben, zonder dat men deze verschillen voldoende kan verklaren, laat staan berekenen.

Iets anders is wat het comité van economische onderzoekingen aan de Harvard University doet en elke maand publiceert in drie curven, waarvan de een is samengesteld uit den bankomzet te New York benevens de koersen van industriele aandelen, de tweede uit den omzet van 140 banken buiten New York en de prijzen van 10 meest gevoelige groothandelsartikelen, terwijl de derde bestaat uit wisseldisconto's van papier van 60—90 dagen en van 4—6 maanden zicht. Deze drie curven zijn in den loop der tijden gewijzigd wat hun samenstelling betreft; de laatste reconstructie is van Mei 1923 (zie Weekly Letter van 19 Mei 1923). Na de zitting van het Institut International de Statistique van October a.s., waarin deze kwesties worden behandeld, komen we op de berekening der indexcijfers terug.

Wel zéér te betreuren is het dat bij ons te lande ter vaststelling van den loop der kosten van levensonderhoud niet is ingegaan op het voorstel der Centrale Commissie voor de Statistiek om een gezinsuitgaven-statistiek samen te stellen, welke vooral in tijden als deze van onschatbare waarde zoude zijn geweest. Daaraan was, behalve het kostenbezwaar, mogelijk ook niet vreemd de opvatting, dat een statistiek van kleinhandelsprijzen ongeveer een zelfde betekenis heeft als een gezinsuitgavenstatistiek. Deze meening is echter minder juist. In de gezinsuitgavenstatistiek komt de onderlinge verhouding der uitgaven van het geheele gezin tot haar recht met inbegrip van het aandeel dat huur, vuur, licht, onderwijs, geneeskundige hulp, contributies, premieën etc. in het totaal inneemt, terwijl de statistiek der kleinhandelsprijzen, ook al passen we ook belangrijkheidscoëfficiënten op verschillende artikelen toe, ons daaromtrent in het onzekere laat.

Er worden in de praktijk drie methoden toegepast om de relatieve betekenis van de uitgaven voor levensonderhoud te wegen.

1o. De methode van het globale verbruik. Deze methode kan alleen toegepast worden indien men beschikt over een goede productie en handelsstatistiek. Bij de productie der verschillende artikelen telt men den invoer op en trekt men den uitvoer af. De op die wijze gevonden hoeveelheden worden vermenigvuldigd met den geldenden prijs, waardoor men de totale uitgaaf van elk artikel van de gezamenlijke verbruikers verkrijgt. Daarnaast moet men dan beschikken over goede statistieken van huurprijzen enz.

2o. De tweede methode is die van het theoretische budget.

Geschat wordt de hoeveelheid voedingsmiddelen welke, met het oog op hun voedingswaarde, het menschelijk lichaam noodig heeft om goed in stand te blijven. Deze methode levert het voordeel op, dat de benodigde hoeveelheden herleid tot calorieën een gemakkelijke basis voor vergelijking geven, doch het nadeel, dat deze herleiding uitsluitend op de voedingsmiddelen is toe te passen en het bezwaar, dat de theorie van het aantal benodigde calorieën ook in de medische wetenschap niet onfeilbaar wordt geacht. Het aantal calorieën kan hetzelfde gebleven zijn, doch het voedsel anders, d.i. beter of slechter van samenstelling voor het menschelijk lichaam, zijn geworden.

3o. De derde methode is die van het gemiddelde

budget (het budget type), verkregen na onderzoek der werkelijke gezinsuitgaven liefst over een geheel jaar. Deze gezinsuitgaven kan men splitsen in groepen naar het inkomen, het beroep, de plaats. Deze methode is het meest aanbevelenswaardig, hoewel zij in de praktijk aan de bewerkers veel moeilijkheden op te lossen geeft.

Verdeelt men de uitgaven in enkele groepen b.v. voedingsmiddelen, huur, vuur en licht, kleding en overige uitgaven, dan moet binnen de grenzen van iedere groep de keuze der artikelen zoodanig zijn, dat de beweging van de prijzen dier artikelen kan worden geacht de prijsbeweging weer te geven van de gezamenlijke artikelen van dezelfde of overeenkomstige kwaliteit, welke niet in de berekening zijn opgenomen. De gegevens moeten zoo volledig mogelijk zijn, geen eenigszins belangrijke groep uitgaven mag worden weggelaten.

Wat de productiestatistiek betreft lag alleen een voorloopig rapport ter tafel betreffende de methode van verzameling van gegevens met betrekking tot steenkolen, erts en metalen. Dit onderwerp was tot dusver nog weinig internationaal bekeken, hoewel de behoefte aan internationaal vergelijkbare overzichten ook over deze onderwerpen reeds lang levendig was gevoeld. Een belangrijke stap in de goede richting was intusschen op beperkt terrein reeds gedaan. In 1919 was te Londen een Imperial Mineral Resources Bureau opgericht, dat modellen heeft ontworpen ter verkrijging van vergelijkbare gegevens voor Engeland en zijn Dominions, welke „skeleton forms” echter ook thans nog niet definitief zijn vastgesteld. Uit den aard der zaak is aanstonds verbinding gezocht en verkregen met dit bureau, evenals met den Amerikaanschen „Geological Survey” en met vele deskundige lichamen in andere landen. Het is een belangrijk doch moeilijk werk om den weg aan te geven welke tot internationaal vergelijkbare gegevens kan leiden, vooral waar b.v. een lichaam als de Geological Survey aan allerlei wettelijke voorschriften gebonden is.

Intusschen zal de Commission d'Etudes deze en andere onderdeelen der uitgebreide productiestatistiek in nadere studie nemen, waarvoor vier nieuwe sub-commissies zijn benoemd, welke in den loop van 1924 daarover rapport zullen uitbrengen.

Het is een gelukkig teeken, dat over de geheele wereld een behoefte gevoeld wordt aan internationaal vergelijkbare statistieken, inzonderheid wat betreft die welke een beeld geven van den economischen toestand. De aanraking, welke tot dit doel ontstaan is tusschen de Commission Economique van den Volkenbond, het Bureau International du Travail en het Institut International de Statistique is toe te juichen. Internationale samenwerking ook op dit gebied zal in het algemeen niet anders dan aan het vredesidées ten goede kunnen komen.

H. W. METHORST.

EENIGE INDISCHE REISINDRUKKEN.

III.

De vorige maal besloot ik mijn beschouwingen met de opmerking, dat niet genoeg herhaald kan worden, dat van de suikerindustrie Java's welvaart grootendeels afhangt.

Hierover enkele cijfers ter toelichting van mijne bewering. Herhaaldelijk zijn cijfers gepubliceerd, die aantoonen, dat de huur alleen, welke de bevolking voor de aan de industrie verhuurde gronden ontvangt, haar veel meer oplevert dan de waarde van het product, dat zij er op had kunnen verbouwen. Ik zal hier uitsluitend eenige gegevens ontleenen aan het verslag der reeds genoemde Suiker-Enquête Commissie bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 December 1918 ingesteld, om een onderzoek te doen naar de verhoudingen en toestanden in de suikerindustrie. Deze commissie bestond uit hooge Europeesche en Inlandsche ambtenaren, leden van den Volksraad en een deskundige, in verband staande met de industrie. Op

bladz. 298 van haar rapport berekent zij, dat in de latere jaren aan grondhuur, leveringen en loonen door de bevolking een bedrag van pl.m. f 330 en in 1920 zelfs f 400 per bouw is geïnd. Aan een andere plaats van het rapport is ontleend; dat, waar op een totaal van 4.300.000 bouws sawahs een rijstopbrengst verkregen wordt van ongeveer 50 mill. picols, op het oppervlak van slechts 215.000 bouws, dat met suikerriet is beplant, een opbrengst van, in de laatste jaren gemiddeld meer dan 26 mill. picols suiker is gemaakt! Welsprekende cijfers voorwaar, als men de prijzen van suiker en rijst vergelijkt.

De indirecte baten voor de Indische huishouding zijn weinig minder belangrijk. In 1920 was de opbrengst van het vrachtgoederenvervoer langs spoor- en tramwegen ruim 7,2 mill. gulden; de Indische machine-industrie zette ten behoeve der suiker-industrie voor meer dan 6 mill. gulden om. Bij de begroting voor 1920 werd uit suikeroogst 1919 aan belastingen gerekend op bijna 70 mill., ruim 40 pCt. van de geraamde winst vertegenwoordigende, bij de begroting voor 1921 moesten 120 miljoen gulden door slechts enkele bedrijven worden opgebracht, waarvan 108 miljoen alléén door de suikerindustrie! Daarnaast draagt deze industrie in belangrijke mate bij in aanlegkosten van wegen en bruggen, irrigatiewerken en besteedt zij groote sommen aan de bevordering van maatschappelijke doeleinden.

Men zoude, dit alles overwegende, meenen, dat een cultuur, waaraan zooveel talent en Europeesche arbeidskracht ten grondslag ligt, die zooveel bijdraagt tot de welvaart van het land, die voorloopig nog het voornaamste middel moet worden geacht om, bij de verontrusting vermeerdering der bevolking, pauperisme te voorkomen, zich in de algemeene sympathie zoude verheugen. Men weet dat dit niet het geval is, dat wellicht de groote winsten in sommige jaren gemaakt, wellicht ook lichtgeloovigheid en napraterij aanleiding waren tot de onwelwillende houding tegenover deze industrie aangenomen, dat die winsten door velen als een soort woeker van de inlandsche bevolking beschouwd, aanleiding gaven de industrie niet alleen als gunstig object te doen beschouwen voor ten deele exorbitante belasting van de zaken en de personen, die in Indië werkzaam zijn, maar wat met het oog op de toekomst wellicht nog bedenkelijker is, voor de experimenteerlust van hen, die lijden aan de kwaal, door prof. Mr. Treub als „ethisch dilettantisme” aangeduid.

Deze kwaal heeft eenige jaren geleden zelfs op de „allerhoogste” plaatsen in Indië geheerscht! Men herinnere zich, hoe weinig het heeft gescheeld of men ware onder den indruk van de vrees voor voedseltekort, overgegaan tot gedwongen inkrimping van het met suikerriet beplante oppervlak. Dat deze maatregel, die een inkrimping van 25 pCt. beoogde, een allernoodlottigsten invloed zoude hebben uitgeoefend, behoeft wel geen betoog voor hen, die zich rekenschap geven van de gevolgen in verband met de boven geschetste wijze van uitoefening der suikerindustrie. Niet slechts voor één, maar voor een aantal jaren zoude de productie zijn verminderd en daarmee voor vele fabrieken de kans op een gunstige exploitatie verkeken zijn geweest; het werk van vele jaren ware in de waagschaal gesteld en de fiscus zou het kind van de rekening zijn geworden, evengoed als de Javaan en de ondernemer. En dit alles waarvoor? Een inkrimping met 25 pCt. zou een vermindering van de met riet beplante oppervlakte betekend hebben van 55.000 bouws, dat is 1,25 pCt. van de met rijst beplante sawahs, om niet te spreken van het nog grootter oppervlak aan droge gronden, die voor rijst en andere volksvoedingsmiddelen in cultuur zijn. Voor eene onbeduidende vermeerdering dezer gronden zou men in hooge en lagere ambtenaars- (en andere) kringen de kip hebben willen beletten haar gouden eieren te leggen!

Men meene niet, dat het gevaar voor dergelijke

bedenksels thans, nu een andere wind waait dan in die dagen, voorgoed voorbij is; er zijn helaas genoeg Europeanen, wier denkbeelden natuurlijk zeer aantekelijk werken op de Javanen, die uit het genoemde ethisch beginsel gaarne tot nieuwe experimenten adviseeren. Heeft men zich niet ernstig bezig gehouden met de door plannenmakers opgeworpen vraag of van regeeringszijde ook minimum-loonen konden worden voorgeschreven, een vraag, die zelfs ten onzent, waar men toch ook niet afkeerig is van het maken van plannetjes, nog niet rijp voor behandeling schijnt te worden geacht? Is, indien de berichten daaromtrent geschreven juist zijn, niet nog onlangs op een congres der Sarekat-Islam onder leiding van Tjokroaminoto aan den Gouverneur-Generaal een telegram gericht met de vraag een verzoek om aanplant-uitbreiding, dat de bekende H. V. A. scheen te hebben gedaan, niet in te willigen? Hier werd dus de volgzaam inlandsche schare er voor gespannen de suikerindustrie tegen te werken.

Het is waar, Tjokroaminoto, die als vertegenwoordiger zijner groep in de Enquete-Commissie was benoemd, heeft het volgens haar verslag, hoewel hij zelf „mede den stoot had gegeven tot het in het leven roepen door de regeering van deze Suiker-Enquete Commissie”, ook ondanks speciaal tot hem gerichte verzoeken om inlichtingen, niet noodig geacht deel te nemen aan haar arbeid. Maar hij kon ook op andere wijze weten, welk een werk van groote beteekenis door diezelfde H. V. A. met haar onderneming Djatiroto, ten wier behoeve bovenbedoelde vraag waarschijnlijk was gedaan, voor Java's welvaart is verricht. Aan de goedgebouwde gemeente wordt echter anders geleerd door sommige Europeanen en hun Indische leerlingen.

Het rickt, om nog een voorbeeld te noemen m.i. naar de studielamp of misschien naar iets veel ergers! — dat men er in den Volksraad ernstig op heeft aangedrongen op groote schaal de Javaansche rietcultuur aan te moedigen om de inlanders als op Cuba tot rietleveranciers aan de fabrieken te promoveeren of hun zelfs de geheele industrie in handen te geven. Er is in sommige residenties van Java een bevolkingsrietcultuur, zij het van geringe beteekenis; men maakt op het rietland in alleruiterst primitieve werkplaatsjes een soort suiker, die bij de bevolking in trek is, maar zelfs in de Padangsche bovenlanden, waar men met een heel wat krachtiger en in vele opzichten intelligenter bevolking te doen heeft, weet deze daarvan toch niet meer te maken dan een uiterst onrendabel, zij het ook voor haar niet nutteloos bedrijf. Men kan daarom de inlanders wel aanmoedigen voor eigen gebruik wat riet te planten, maar mag hen niet voorspiegelen daarmee de intensieve cultuur te kunnen gaan uitoefenen. Juist uit hunne kinderlijke cultuur in een vak, waar slechts bij groote bekwaamheid en energie iets goeds te bereiken valt, kan, wie het nog niet wist, leeren, dat voor deze cultuur Europeesch beheer volstrekt onontbeerlijk is.

Men zal zeggen, dat dit toch maar plannen en woorden zijn, die niet deren. Wat men buiten de belanghebbende kringen op Java niet hoort en slechts enkele malen bij éclatante feiten in de bladen kan lezen, is, hoe in gemis aan besef van de ontzaglijke waarde der cultures soms, naar men dan meent in het belang van den inlander, handelingen worden verricht en maatregelen genomen, stemmingen gewekt bij de bevolking, die van verdere uitbreiding en verbetering doen afzien. Men bedenke wel, dat de heel enkele onderneming, die in den tegenwoordigen tijd den moed heeft een nieuwe fabriek te bouwen te midden van uitstekende gronden en onder gunstige condities, door velen reeds hoofdschuddend wordt aangezien, die het bouwen van nieuwe fabrieken op nog te ontginnen gronden roekeloos zouden achten, omdat zij ondanks oogenblikkelijke gunstige suikerprijzen weten, hoeveel zorgen de Javacultuur vraagt van hen, die hun kapitaal en werkkracht daaraan geven;

gelukkig zijn niet allen zóó pessimistisch! Laat ik nog als treffende bijzonderheid voor de wijze, waarop de bevolking in den grond over de zaak denkt, vermelden, dat toen tijdens mijn verblijf op Java besloten werd de suikerfabriek Madjenang in Banjoemas, nog slechts enkele jaren in bedrijf, wegens ongunstige economische en landbouwkundige omstandigheden te sluiten en de inrichting naar elders over te brengen, tropisch Holland in last was. Toen vergaderingen, krantenberichten, verzoekschriften aan den G.-G. om nu niet uitbreiding tegen te gaan, maar om zijn invloed aan te wenden bij de eigenaars der fabriek op hun besluit terug te komen, dat een ramp werd geacht voor de streek.

C. F. STORK.

(Wordt vervolgd).

HET INDISCHE BELASTINGVRAAGSTUK.

Antwoord aan Mr. J. Gerritzen.

II.

Uit mijn „Critisch Antwoord” brochure blijkt overtuigend, dat ik een splitsing maak tusschen „gewone” en „buitengewone” belastingen.

De door mij uitgewerkte voorbeelden van maatschappijen zijn opgenomen in mijn brochure onder het onderwerp: „Het grootkapitaal betaalt door de wijziging, welke gebracht is in art. 25 van de Ordonnantie Inkomstenbelasting (Kapitaalsaantooningen) over het algemeen slechts een gering percentage gewone belasting” (zie pag. 16/17). Na in die voorbeelden dus te hebben gedemonstreerd hoeveel, wegens gewone belasting thans betaald wordt, in vergelijk met voor 1920, en te hebben aangetoond hoeveel zwaarder de fysieke personen zijn getroffen, schrijf ik op pag. 22.

„Dat de N.V. van hun buitengewone winsten tijdelijk een buitengewone belasting moeten betalen, doet niets af aan de waarde van dit betoog; dat handelt over gewone belastingen.”

Toen ik in een volgend hoofdstukje, in verband met de (gelukkig mislukte) poging van den Ondernemersraad om geen inkomstenbelasting te betalen over de exorbitante winsten over 1920 behaald, schreef, dat door de wijziging van art. 25 aan extra-winst- en over-winstbelasting door zeer vele naamloze vennootschappen weinig of niets zal worden betaald, terwijl zij overigens slechts 6 pCt. inkomstenbelasting betalen, afgezien van de opcenten 1922, teekende ik hierbij met een noot nog eens aan (zie pag. 22 van mijn brochure).

„Natuurlijk zijn bovendien van buitengewone winsten buitengewone belastingen geheven.”

Unverfroren verwijt de heer Gerritzen mij desniettemin in zijn eerste artikel, dat ik in mijn brochure een volkomen vals beeld geef van de maatschappijen, die ik als voorbeeld uitwerkte, omdat ik verzwegen, wat die maatschappijen in 1921 in werkelijkheid aan belastingen hebben moeten betalen en reserveeren.

Van kwade trouw gesproken!

De heer Gerritzen noemt dan de „verponding”, de „productenbelasting” en de „oorlogswinstbelasting”.

Het is ontzaglijk moeilijk met iemand, die zoo dikwijls blijk geeft, dat hij zijn onderwerp niet beheerscht, ernstig te polemiseeren.

Wat heeft echter oorlogswinstbelasting, die slechts geheven wordt tot en met het jaar 1919, te maken met de winsten van 1921. En dan „verpondingsbelasting”! Deze is zoo minimaal voor de cultures, omgeslagen per eenheid product, dat niemand er aandacht aan wijdt; en bovendien, wat er eventueel nog betaald wordt aan „verponding” wordt geboekt als *bedrijfs-onkosten* en maakt ook inderdaad een deel uit van de kosten, die ten laste van de exploitatierekening komen voor de berekening van den kostprijs.

Rest dus de productenbelasting! Maar daarover heb ik toch uitvoerig geschreven. Het schijnt den heer Gerritzen wel zeer te hinderen, dat ik in mijn brochure niet alles door elkaar haalde, doch scheidde wat

gescheiden behoort te worden bij eene zakelijke beschouwing, t.w.: *gewone belastingen* (inkomsten-, extrawinst- en overwinstbelasting) en *buitengewone belastingen*, t.w. oorlogswinst- (tot 1919) en productenbelastingen. Bij eenig nadenken zal de heer Gerritzen er toch niet aan kunnen ontkomen mij toe te geven, dat juist eerstgenoemde belastinggroep op de eerste plaats onze belangstelling moet hebben, omdat deze belastingen thans en voor de toekomst den grondslag vormen der heffingen. De buitengewone belastingen staan in verband met de buitengewone winsten, en deze zijn voor velen in Indië inderdaad „buitengewoon” geweest.

Wat nu deze buitengewone winsten aangaat, de bekende econoom, de heer E. Helfferich¹⁾, die het zakenleven als Directeur van een belangrijk concern van Cultuurmaatschappijen te Batavia als insider heeft medegemaakt, schatte in October 1920 de zuivere oorlogswinst in Nederlandsch-Indië gemaakt, op meer dan twee milliard gulden, waarvan 1½ milliard aan „de suiker” is gekomen.

Het gezamenlijke uitvoeroverschot bedroeg volgens hem in de jaren 1915/1920: 3.3 milliard gulden.

Na erop gewezen te hebben, dat in Nederlandsch-Indië in 1913 een crisis aanving, welke in 1914 doorzette, zoodat bij het begin van den oorlog „Nederlandsch-Indië” in slechte conditie verkeerde, vervolgt hij:

„Inplaats van een vernielers werd de oorlog voor Nederlandsch-Indië een bevorderaar, een opbouwer en men mag thans, terugziend, trots alle bedreigingen en beperkingen, schaden en vernederingen, die de oorlog ook voor deze kolonie gebracht heeft, het koene woord uitspreken, dat de oorlog Nederlandsch-Indië van een crisis gered heeft en op een hoogte gebracht, welke het zonder hem, niet bereikt had.”

De rede van den heer Helfferich werd uitgesproken ten tijde, waarop de val der prijzen, ook in Indië in vollen gang was. Nu weten we, dat vooral de „Handel” — en dan de „Import” op de eerste plaats — zware slagen gekregen heeft. Het is zeer te betreuren, dat door een ondoordachte inkooppolitiek, waardoor Indië overstromd werd met reusachtige stocks — en waarvan ook zij dupe werden, die zich aan deze politiek niet schuldig maakten — vele bekende handelszaken later zelfs moesten liquideeren. In dit verband wijs ik bijv. op het bekende interview van de „Java-Bode” (zie het blad van 6, 7 en 8 Maart), volgens hetwelk de heer Houtsma, toen lid van de hoofddirectie van de Bank voor Indië zeide:

„Toen kort na het sluiten van den wapenstilstand de gelegenheid voor Indische importeurs geopend werd om weer goederen te bestellen uit Europa en Amerika werden (hierover waren alle geïnterviewden het eens, VI.) op de meest onoordeelkundige wijze over de geheele wereld bestellingen geplaatst.”

Ook een aantal cultures, — niet „de suiker”, die leeft nog steeds in hausse tijd — hebben in 1921 vooral, een zwaren tijd gehad, maar het herstel, dat daarna is ingetreden en zich nu al geruimen tijd op een hoog niveau handhaaft, weegt zeker op tegen de tijdelijke inzinking van toen.

Resumeerende mag dus stellig in het algemeen gezegd worden, dat zij, die in Nederlandsch-Indië bedrijfsbelangen hebben, op een ongekende wijze van den oorlogs- en naoorlogstijd financieel hebben geprofiteerd. Vooraan staat — de heer Helfferich zeide het zeer juist — „de suiker”.

Op welk bedrag mag nu *de opbrengst* van de *buitengewone* belastingen gesteld worden?

De oorlogswinstbelasting bracht tot en met 1921 op (zie de financieele nota Voorjaarszitting 1922 van den Volksraad) pl.m. f 113 millioen.

Volgens de nota, ingediend in de najaarszitting

¹⁾ Zie „Die Wirtschaft Niederländisch Indiens im Weltkriege und heute”, rede uitgesproken op 7 October 1920 te Hamburg. [Bespr. op pag. 640, jrg. 1921 van dit blad. — Red.]

1922, was uit hoofde van deze belasting in de eerste 10 maanden van 1922 ontvangen: bijna f 37½ miljoen. Voor het geheele jaar 1922 is dit dus te stellen op pl.m. f 45 miljoen.

Volgens de maandelijksche publicaties, bedroeg in Januari 1923 de opbrengst wegens O. W.-belasting f 2.8 miljoen. Aannemende, dat dit bedrag nog gemiddeld over ongeveer 12 maanden zal worden ontvangen dan zal dus, uit hoofde van deze belasting, voor 1923 gerekend kunnen worden op ongeveer f 35 miljoen. *In totaal zal dan de O. W.-belasting hebben opgebracht f 193 miljoen.*

De suikerbelasting oogst 1919 en oogst 1920 bracht op respectievelijk pl.m. f 10 miljoen en pl.m. f 70 miljoen, terwijl de opbrengst van de andere productenbelastingen aan de hand van de financieele nota (lopende tot en met October 1922) per eind Dec. 1922 te stellen is op ongeveer f 4 miljoen.

In totaal zal dan per ult. Dec. 1922 wegens productenbelastingen ontvangen zijn f 84 miljoen. Wanneer ik nu het nog te innen bedrag wegens productenbelastingen in volgende jaren, stel op f 11 miljoen, dan zal ik de plank zeker niet ver misslaan, en wordt het eindbedrag f 95 miljoen!

Volgens bovengenoemde berekening zal dan wegens *buitengewone belastingen* in totaal ontvangen worden ongeveer f 288 miljoen. Uitdrukkelijk zij hierbij aangeeteekend dat de productenbelasting 1920 en volgende jaren verrekend kan worden met de extra-winstbelasting, behoorende tot de groep *gewone belastingen*; dit geldt ook voor de oorlogswinstbelasting 1919. Dit feit is ook de reden, dat, vooral van suikeroogst 1920, in 1921, voor zoover de suikercultuur in de termen viel voor extrawinstbelasting te worden aangeslagen, betaling van dien aanslag zoo goed als geheel achterwege zal blijven wegens bovengenoemde verrekening.

Thans stel ik de vraag, of, in het licht van de feiten, die ik naar voren bracht en waarbij ik de woorden van den heer Helfferich in herinnering roep, getuigende van de geweldige buitengewone winsten in Indië gemaakt, iemand met reden recht van klagen heeft over een *te zware belastingheffing* wegens buitengewone belastingen.

Er zijn er velen, die zich beklagen over het groote ongerief, dat zij ondervinden door den achterstand bij den dienst der belastingen en door de omslachtigheid van de belastingwetgeving. Ik meen in dezen te mogen opmerken, dat er zeker zoo goed als geen belastingambtenaar gevonden zal worden, die deze klachten, als *ze eerlijk* bedoeld zijn en daarmede in overeenstemming worden geuit, niet als gegrond zal aanvaarden.

Nu ik over dit onderwerp in het openbaar schrijf, neem ik de gelegenheid te baat er met nadruk de aandacht op te vestigen, dat noch hij, die thans de leiding heeft van den dienst der belastingen, noch de voorganger van dezen hoofdamtenaar schuld heeft aan dezen achterstand. Had men in 1917/18 in plaats van in 1920 goed onderlegd personeel uitgezonden en belastingordonnanties op tijd in werking gesteld, dan waren tal van onaangenaamheden voorkomen.

Thans wordt er door velen, verbonden aan dezen dienst, nu reeds geruimen tijd feitelijk ver boven hun kracht gewerkt om den achterstand zoo spoedig mogelijk in te halen. Een bepaalde groep, nl. de Ondernemersraad (in Nederland gevestigd) voor Nederlandsch-Indië blijft doorgaan „een open deur in te trappen” en laat geen gelegenheid voorbij gaan om, nu reeds maanden lang, over de gevolgen van den achterstand bij belastingen de groote trom te roeren. Speculeerend op de onwetendheid van het publiek wordt dan bovendien getracht de meening te doen ingang vinden, dat de belastingdruk op het buitenlandsch kapitaal zoo zwaar is, dat kapitaalsvlucht dreigt!

Ook de heer Gerritzen werkt met het spook van die vlucht, hoewel van hem toch verwacht mag worden, dat hij weet hoe „het buitenland” overal doende

is om kapitaal te beleggen in Indische Cultures. Over die „kapitaalsvlucht” las ik in Augustus 1922 reeds het volgende niet onvermakelijke stukje in de „Locomotief” bij de bespreking van Mr. Treub's brochure over het Indische belastingstelsel, met welks inhoud (het citaatje uit de „Locomotief” natuurlijk) ik me ten volle kan vereenigen:

„En weder ontmoetten wij dien woordvoerder in de waarschuwing ten aanzien van het buitenlandsch kapitaal. Ook prof. Treub heeft niet kunnen nalaten te dreigen met den uittocht naar „elders” van het zich te zwaar belast voelend kapitaal.

Het ware echter wel uitermate belangwekkend, te vernemen waar het arcadische bedrijfsland „Elders” toch ergens op de landkaart is gelegen. Het moet een land zijn dat volmaakt onberoerd is gebleven door de schokken, welke de wereld tusschen 1914 en 1922 heeft doorstaan; waar de staat, gelijk zoo lange jaren de goegemeente Kampen, over een of ander kostelijk hooi-eiland van onbepaalde productie en onbepaalde afname beschikt; waar groote groepen blijmoedige werkers vrijwillig en kosteloos den arbeid op de ondernemingen doen; waar sociale problemen in het geheel niet bestaan en de ambtenaarsstand als een schare van wonderdoende engelen den ondernemers alle aardsche zorgen ontnemen.

Heeft de directeur van Financiën niet in den Volksraad bereids de bewering, als zou het in Nederland en Indië erger dan ergens anders zijn, met sprekende voorbeelden ontzenuwd? „En overigens” — sprak deze belastingwijze — „betaalt men hier liefst zoo weinig mogelijk, evenals overal elders.”

„Natuurlijk is er alle reden om prijs te stellen op deelneming van het buitenlandsch kapitaal aan Indië's ontwikkeling, en het heeft niet minder dan het Indische en het Nederlandsche kapitaal op een praktisch en voor initiatief ruimte latend belastingstelsel aanspraak. Maar bij het citeeren van uitspraken door bestuurders van buitenlandsche ondernemingen ten aanzien van Indië gedaan, moge men toch niet vergeten, dat hun woord niet de onpartijdigheid en belangloosheid heeft van het woord, dat alleen een los van kapitaalbelang staand econoom na vergelijkende studie van belastingstelsels van verschillende landen zou kunnen hebben.”

Ik heb zoo juist de verzuchting geslaakt, dat het zoo ontzaglijk moeilijk is met iemand, die zoo dikwijls blijkt geeft, dat hij zijn onderwerp niet beheerscht, ernstig te polemiseren.

Ik kan ten opzichte van Mr. Gerritzen wel aan den gang blijven.

Ter wille van de zaak waarom het gaat, zal ik mij in een slotartikel nog eenmaal de moeite getroosten den lezers van „Econ.-Stat. Berichten” de werkelijke waarde van des heeren Gerritzen geschrijf zelf te laten beoordeelen, maar dan houd ik er mee op.

(Slot volgt.)

J. L. VLEMING JR.

* * *

Naschrift. Na mijn eerste Naschrift kan ik thans kort zijn en mij bepalen tot kanteekeningen.

De heer Vleming begint zijn tweede artikel met te zeggen, dat uit zijn „Critisch antwoord” overtuigend zou blijken, dat hij eene splitsing maakte tusschen „gewone” en „buitengewone” belastingen.

Het doet mij leed, dat ik hem deze illusie moet ontnemen; want uit zijne genoemde brochure blijkt juist overtuigend, dat hij „gewone” en „buitengewone” belastingen herhaaldelijk door elkaar haspelde. Zoo ook thans, waar hij schrijft: „Het grootkapitaal betaalt door de wijziging, welke gebracht is in art. 25 van de ordonnantie-inkomstenbelasting (kapitaal-aantooningen) over het algemeen slechts een gering percentage „gewone belastingen”. Want art. 25 voornoemd, dat betrekking heeft op de regeling der overwinst- en extrawinstbelasting, heeft met gewone belastingen niets te maken, en oefent op het bedrag der gewone belastingen, die eene naamloze vennootschap te betalen heeft, niet den minsten invloed uit.

De heer Vleming verbaast er zich over, dat ik destijds aan de oorlogswinstbelasting herinnerde, waar ik zijne stelling besprak, dat door de naamloze vennootschappen in Indië zoo weinig aan belasting betaald wordt, en hij roept uit: „Wat heeft oorlogs-

winstbelasting, die slechts geheven wordt tot en met 1919, te maken met de winsten van 1921." Natuurlijk niets. Doch waarom memoreerde ik destijds de oorlogswinstbelasting? Omdat de heer Vleming het in zijne brochure niet alleen over gewone belastingen, maar ook over buitengewone belastingen had, en herhaaldelijk te berde bracht, dat over 1921 door de ondernemingen zulk een gering bedrag aan buitengewone belastingen is betaald geworden. Op zichzelf is tegen voormeld feit niets aan te voeren, maar onjuist was het om speciaal het jaar 1921, het jaar van de laagconjunctuur, ten tooneele te voeren, om aan te toonen, hoe gering de belastingdruk is ten aanzien van buitengewone winsten; want in dat jaar waren weinig buitengewone winsten gemaakt, kon dus ook weinig belasting over buitengewone winsten worden geheven; daarom herinnerde ik aan de oorlogswinstbelasting, omdat over vorige jaren, waarin wél buitengewone winsten waren gemaakt, ook een zeer groot bedrag aan buitengewone belasting, met name aan oorlogswinstbelasting, geheven werd. Een „memento" was tegenover het tendentieuze betoog van den heer Vleming alleszins op zijne plaats.

Van de verpondingbelasting zegt de heer Vleming, dat deze zóó minimaal is, dat niemand er aandacht aan wijdt. En hij voegt daaraan toe, dat wat aan verponding betaald wordt, als bedrijfskosten geboekt wordt.

De strekking van de laatste tegenwerping is niet duidelijk. Aangenomen, dat er ondernemingen zijn, die de door haar betaalde verponding boeken als bedrijfskosten, komt het er voor de vraag, welke belastingen eene onderneming moet opbrengen, niet op aan om te weten, onder welk hoofd eene betaalde belasting geboekt wordt, maar wél, of, en zoo ja tot welk bedrag belastingen moeten betaald worden. Dat de verponding zóó minimaal is, dat niemand er aandacht aan wijdt, moet ik beslist tegenspreken. Voor ondernemingen, die haar bedrijf uitoefenen op erfpachtgronden, en op gronden in eigendom bezeten, komt de belasting neer op ong. $5\frac{1}{4}$ pCt. resp. $7\frac{1}{2}$ pCt. van de netto opbrengst. De belasting is dus allerminst voor dergelijke ondernemingen minimaal, en het is dan ook een vaststaand feit, dat toen in de negentiger jaren de koffiecultuur veel te lijden had van ziekten in het gewas, verschillende koffieondernemingen ten onder gingen, omdat zij de door haar aan verponding en canon verschuldigde bedragen niet konden betalen. Voorts leest men in het verslag der Algemeene Belgische Javasche Cultuur Maatschappij over 1921 de volgende zinsnede:

„Les impôts emphytéotiques et fonciers surtout restent une lourde charge qui s'est élevée à fl. 11,236,15 pour 1921, soit une moyenne de 6 cents par kilo."

De heer Vleming schrijft:

„De heer Gerritzen zal er toch niet aan kunnen ontkomen mij toe te geven, dat juist eerstgenoemde belastinggroep (t. w. die der gewone belastingen) op de eerste plaats onze belangstelling moet hebben, omdat deze belastingen thans en voor de toekomst den grondslag vormen der heffingen."

Ik ben het in dit opzicht geheel met den heer Vleming eens, (met deze uitzondering nochtans, dat ik onder gewone belastingen niet versta de extrawinst- en overwinstbelasting, omdat deze geheven worden van conjunctuurwinsten); doch daarom juist meen ik, dat men goed zal doen, niet uit het oog te verliezen, dat voor de Indische ondernemingen naast de inkomstenbelasting tal van andere belastingen bestaan, die van haar geheven worden onverschillig of hare winsten hoog of laag zijn, ja zelfs als zij verlies lijden in stede van winst te maken. Ik herinner slechts aan den in mijn vorig Naschrift genoemden cijns, uitvoerrechten, invoerrechten, verponding, om maar te zwijgen van de wegenbelasting, bijdragen voor irrigatie en politie en andere kleine belastingen.

De heer Vleming heeft het thans ook over de buitengewone winsten, die de Indische ondernemingen

in de jaren 1915—1920 hebben gemaakt, en om aan te toonen, hoe groot deze buitengewone winsten zouden zijn geweest, citeert hij den heer E. Helfferich. Volgens hem zou de heer Helfferich in zijne in October 1920 te Hamburg uitgesproken rede: „Die Wirtschaft Niederl. Indiens im Weltkriege und heute" de zuivere in Ned.-Indië gemaakte oorlogswinst op meer dan f 2 milliard hebben geschat, waarvan f $1\frac{1}{4}$ milliard aan „de suiker" is gekomen. Het gezamenlijk uitvoeroverschot bedroeg volgens den heer Helfferich in de jaren 1915—1920 f 3,3 milliard.

Nu is het door den heer Vleming uit voormelde rede van den heer Helfferich gedaan citaat niet wel begrijpelijk. Wat toch heeft oorlogswinst van Indische ondernemingen te maken met een uitvoeroverschot? De heer Helfferich heeft dan ook allerminst de wartaal gesproken, die de heer Vleming hem in den mond legt. De heer Helfferich heeft iets anders gezegd. Op pag. 18 zijner door den heer Vleming genoemde rede wees de heer Helfferich er op, dat in Juli 1918 de prijzen van bijna alle Indische exportproducten ver onder de kostprijzen gedaald waren, en hij beschrijft dan de moeilijke positie, door die omstandigheid veroorzaakt. Daarna stelt hij in het licht, hoe na het sluiten van den wapenstilstand in November 1918 en door de daardoor geopende mogelijkheid van verscheping der producten, de toestand snel veranderde en de productenprijzen steeds opliepen. Zoo bereikte de uitvoer in het jaar 1919 het voorheen ongekende cijfer van f 2,167,475.000 en hij vervolgt dan op pag. 21:

„Der gesammte Ausfuhrüberschuss in den Jahren 1915/20 ist auf 3,3 Milliarden Gulden zu veranschlagen, wovon über 2 Milliarden Gulden reinen Kriegsgewin darstellen, wovon wiederum gut $1\frac{1}{4}$ Milliarden Gulden auf Zucker entfallen."

De heer Helfferich zegt dus allerminst, zooals de heer Vleming het tracht te doen voorkomen, dat in den oorlogstijd de Indische ondernemingen eene oorlogswinst van meer dan f 2 milliard zouden hebben gemaakt, maar hij zegt, dat Nederlandsch-Indië een uitvoeroverschot heeft gehad gedurende 1915/20 van f 3,3 milliard, waarvan f 2 milliard als oorlogswinst zijn te beschouwen, omdat het land van den oorlog zoo geprofiteerd heeft. En waar de heer Helfferich van „Zucker" spreekt, daar had hij geenszins het oog alleen op de suikerondernemingen, omdat hij het oog had, blijkens het geen hij tevoren zeide, op „die Zuckerkultur und den Zuckerhandel." De heer Helfferich had het dus over de suikercultuur en over den suikerhandel; de suikerhandel heeft, zooals bekend is, door het oploopen der suikerprijzen over 1919 en het eerste halfjaar van 1920 zeer groote winsten gemaakt; en bij de suikercultuur zijn geenszins alleen de ondernemingen betrokken, maar ook de arbeiders, leve-ranciers en grondverhuurders; een bekend feit is het; dat de loonen, prijzen voor materialen en grondhuren in de oorlogs en na-oorlogsjaren sterk zijn gestegen. Volgens den heer Helfferich dus hebben niet enkel de ondernemingen, maar heeft *het geheele land* eene oorlogswinst gemaakt van f 2 miliard, en hebben niet alleen de suikerondernemingen eene oorlogswinst van f $1\frac{1}{4}$ milliard verkregen, maar al diegenen tezamen, die bij de suikercultuur en den suikerhandel betrokken zijn. Hoe ook de inlandsche bevolking enorm geprofiteerd heeft van de hooge prijzen, die de koloniale producten in de verschillende perioden van den oorlogstijd en speciaal in den na-oorlogstijd (1919 en het eerste semester 1920) hebben kunnen bedingen, stelde de heer Helfferich in het licht in zijn opstel, voorkomende in „Koloniaale Studiën" 1921 (tweede deel, pag. 325); hij zegt daar:

„Zoo iemand, dan heeft de inlander een gulden tijd gehad en hij kan de zaken eenigen tijd rustig aanzien; terwijl het groot-cultuurbedrijf zijne oorlogswinst en na-oorlogswinstbelasting aan de Regeering betaalt — alleen de productenbelasting over 1920 wordt op f 125 mill. geschat — hebben de inlanders hunne winst op copra en peper, welke

beide in doorsnede bijna even hoge prijzen behaalden als suiker en koffie, ongemoeid mogen opstrijken.

De groote welvaart der inlanders blijkt uiterlijk uit hunne kleeding, sieraden en feestelijkheden. En wie van die welvaart niet overtuigd mocht zijn, dien zoude men wenschen als Europeaan een tijdje in het stof te staan, opgejaagd door de fantasia van auto's welke de terugkeerende hadji's hier onlangs hebben uitgevoerd."

Uit deze citaten blijkt, dat de heer Helfferich heel wat anders gezegd heeft, dan de heer Vleming heeft kunnen goedvinden hem in den mond te leggen.

„Had men in 1917/18 in plaats van in 1920 goed onderlegd personeel uitgezonden en belastingordonnanties op tijd in werking gesteld, dan waren tal van onaangenaamheden voorkomen" — schrijft de heer Vleming. Hier heeft men alweer te doen met een dier oppervlakkige uitlatingen, die men in de geschriften van den heer Vleming zoo dikwijls vindt. In 1917/18 was de verbinding met Nederland zoo goed als geheel verbroken; in 1918 zag de toestand, in Indië er door de daling van de productenprijzen, waarop de heer Helfferich in zijne door den heer Vleming geciteerde lezing uitvoerig de aandacht vestigde, zóó somber uit, dat met medewerking der Regeering eene hulpbank voor den grootlandbouw in het leven moest worden geroepen. In dezen somberen tijd had men volgens den heer Vleming goed ondergelegd personeel voor den belastingdienst moeten uitzenden en belastingordonnanties in werking moeten stellen! Gevraagd mag worden, waarvoor in 1918, toen er door de sterke daling van de productenprijzen bijna geene enkele onderneming was die met winst kon werken, en vele ondernemingen zware verliezen leden, belastingordonnanties in werking gesteld zouden moeten zijn.

De heer Vleming zegt verder, dat de heer Gerritzen weet, hoe het „buitenland" overal doende is om kapitaal te beleggen in Indische cultures. Dat weet de heer Gerritzen niet. Wel weet de heer Gerritzen, dat enkele krachtige buitenlandsche maatschappijen er af en toe in geslaagd zijn om cultuurondernemingen, die het niet meer konden volhouden, voor een appel of een ei op te koopen. Als de heer Vleming aan het opkopen van in de verdrukking geraakte ondernemingen de qualificatie wil geven van kapitaal beleggen in Indische cultures, dan moet hij dat weten, doch in den regel verstaat men onder de door den heer Vleming gebruikte uitdrukking iets anders. Hoe het „Buitenland" denkt over de Indische fiscale politiek, is genoeg bekend. In zijn nota over de Indische belastingen heeft Prof. Treub verschillende uitspraken van buitenlandsche belanghebbenden in de Indische cultures geciteerd, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten. Ik zal er bovendien nog ééne aanhalen. Men vindt die in het verslag over 1921 van de Société Franco-Néerlandaise de Culture et de Commerce; men leest daarin:

„Nous devons intervenir avec vigueur auprès les Gouvernements intéressés pour remédier aux excès de la fiscalité. Les impôts sont devenus écrasants surtout depuis la guerre. Les investigations du fisc gardent aucune mesure; tout est discuté: frais généraux, amortissemens, comptes de profit et pertes, etc. . . .

Il est bien clair que des charges pareilles sont écrasantes pour l'industrie, qu'elles sont contraires à l'équité, et quand continue ce régime de saignée intensif des contribuables, le Gouvernement hollandais arrivera, infailliblement, à paralyser l'essor des sociétés de plantations."

J. GERRITZEN.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE DUITSCHE HANDELSBALANS 1922/23.

Dr. Kurt Singer te Hamburg schrijft ons:

Het behoort tot de meest merkwaardige paradoxen van het Duitse economische leven na den oorlog, dat de bezetting van het Roergebied door de Fransen althans in de eerste drie maanden, waarover alleen tot dusverre statistische opgaven beschikbaar zijn, de Duitse handelsbalans naar het schijnt niet verslech-

terd, doch eerder verbeterd heeft. Het invoeroverschot volgens de berekeningen in goudmarken van het Statistische Reichsamt, waarover wij in dit blad reeds uitvoerige mededeelingen hebben gedaan ¹⁾, bedroeg in het tweede halfjaar van 1922 maandelijks gemiddeld 263 millioen goudmarken, in Januari 1923 nog 252 en in de beide volgende maanden 86 en 67 millioen goudmarken.

Nu moet men echter wel in aanmerking nemen, dat buiten de vroeger uiteengezette bronnen van fouten, bij een beschouwing der Duitse handelsstatistiek thans nog rekening moet worden gehouden met een verder tweetal, waarvan de eerste gedurende de laatste maanden is ontstaan en men de tweede, die reeds langer bestond, eerst in den aanvang van dit jaar heeft bespeurd.

In de eerste plaats zijn natuurlijk sinds de afsnijding van het Roergebied de opgaven van in- en uitvoer onvolledig, daar die met betrekking tot het Rijsch-Westfaalsche gebied ontbreken. Aangezien dit verkeer echter zoowel voor den in- als voor den uitvoer voortdurend geringer geworden is, zal het beeld van den totalen handel daardoor vermoedelijk niet in wezenlijke mate worden beïnvloed.

In de tweede plaats vindt de omrekening van de waarde van den uitvoer in goudmarken, voor zoover deze in papiermarken wordt gedeclareerd (ongeveer één derde der totale declaraties), sinds de laatste maanden volgens een andere methode plaats dan te voren. Het bleek n.l., dat de opgaven niet steeds in dezelfde maand nog statistisch verwerkt konden worden. De achterstand is, naar het Statistische Reichsamt mededeelt, omgerekend tegen den dollarkoers van de maand, waarin hij is verwerkt. Hieruit volgt, dat de goudmarken-bedragen te laag zijn, wanneer de dollarkoers, welke aan de bewerking ten grondslag lag, aanzienlijk hooger was als in de maand van aangifte. De veronderstelling, die wij vroeger hebben uitgesproken, dat de waarde van den Duitschen uitvoer in de officieele statistiek tot dusverre met een te laag cijfer voorkomt, wordt hiermede opnieuw bevestigd door een omstandigheid, waaraan wij zeker niet hadden gedacht, ja, die wij nauwelijks voor mogelijk zouden hebben gehouden: Ook de vermindering van het invoeroverschot in 1923 moet met deze wetenschap bezien worden.

De officieele statistiek van de waarde wordt in de volgende tabel weergegeven:

	(in millioenen goudmarken)		gemidd. Dollarkoers in Berlijn	+ uitv. — inv. oversch.
	invoer	uitvoer		
Maandel. 1923	933,9	849,9	4,20	— 84,6
gemidd. 1922	516,7	330,8	1844,5	— 286,6
1922 October	531,7	291,4	3181	— 240,3
November	536,2	255,2	7183,1	— 281,0
December	589,8	423,0	7589,3	— 168,8
1923 Januari	563,8	311,4	17972,4	— 252,4
Februari	446,2	360,6	27917,7	— 85,6
Maart	503,1	435,8	21190,0	— 67,3

Wegens de vroeger door ons ontwikkelde redenen zijn wij ertoe geneigd, de waardecijfers van den invoer als minima, die van den uitvoer als maxima te beschouwen. Gaat het echter om de afzonderlijke getallen, dan kan men echter slechts van de ongecorrigeerde opgaven uitgaan. Volgens deze laatste nu schijnt, dat de vermindering van het invoeroverschot in Februari tot op 167 millioen goudmarken voor twee derden door vermindering van den invoer, voor een derde door vermeerdering van den uitvoer is veroorzaakt, waarbij echter in aanmerking genomen moet worden, dat deze laatste het gevolg kan zijn van de toepassing van de nieuwe berekeningsmethode of van groter export van goederen van hogere waarde. De verdere verbetering der handelsbalans met 18 millioen goudmarken in Maart valt geheel terug te voeren tot verhoging van de waarde

¹⁾ [Verg. pag. 29 van dezen jaargang. — Red.]

van den export met 75 millioen goudmarken, terwijl die van den invoer met 57 millioen gestegen is. De cijfers blijven echter nog steeds bij de getallen voor Januari en bij die van het midden van 1922 ten achter.

Onbeslist moet de vraag blijven, of deze bewegingen afhankelijk zijn van de wisselkoersen. Voor 1922 valt niet de minste werking van de valutabeweging op in- en uitvoer uit de cijfers af te lezen. Beide blijven zelfs in de maanden van de wildste hausse volmaakt onverschillig voor de beweging van de valuta. De oorzaak hiervan wordt gezocht in het feit, dat de invoer nauwelijks 60 pCt van de waarde in vreedstijd, die bij de tegenwoordige wereldmarktprijzen niet meer dan 40 pCt van den omvang dezer laatste representeert, bedraagt en derhalve juist voldoende is om de minimum-behoeften van de Deutsche volkshuishouding te dekken, terwijl de Deutsche uitvoer door de tariefpolitiek der verschillende staten en door den crisisachtigen toestand van de Deutsche economische wetgeving binnen enge grenzen beperkt blijft. Zijn waarde kan, wanneer men de besproken bronnen van fouten in aanmerking neemt, op 50 pCt van die van 1913 geschat worden. Neemt men echter ook hierbij de stijging van de prijzen der wereldmarkt in acht, welke minstens 50 pCt bedraagt, dan zal men den uitvoer gedurende 1922 op niet veel meer dan een derde van dien in vreedstijd kunnen aanslaan.

Deze vermindering der omzetten is waarschijnlijk wel één der hoofdoorzaken van het verbazingwekkend feit, dat veel Deutsche industrieën over hun *Konkurrenzunfähigkeit* op de wereldmarkt klagen, hoewel het Deutsche loonpeil buitengewoon veel lager is dan dat in de landen met hooge valuta. De Deutsche industrie werkt vaak met betrekkelijk zeer hooge kosten, aangezien zij haar productie-apparaat niet voldoende kan benutten. Belastingen, sociale onrust, onzekerheid in de calculatie en met betrekking tot het gereed komen der producten en handelspolitieke afweer-maatregelen van het buitenland komen daar nog bij. De vermindering van den omzet staat echter in wisselwerking met deze oorzaken. Zij is zoowel oorzaak als gevolg van hun voortdurende en verscherping. De oudere theorie was er al te gemakkelijk toe geneigd, de export bevorderende en import belemmerende werking van de inflatie op den voorgrond te stellen. Zij mag al voor inflatie en koersdalingen van geringen omvang opgaan, indien deze verschijnselen met groote hevigheid optreden overwegen de in tegengestelde richting werkende tendenties; de verwarring in alle economische betrekkingen, de vernietiging van den grondslag der calculatie, ja tenslotte de opheffing van den wil tot economisch handelen in het algemeen kunnen niet met een duurzame stijging van het industrieel concurrentievermogen op de buitenlandsche markten hand in hand gaan. Het is hier gelijk in de wiskunde, waar men reeds lang heeft ingezien, dat betrekkingen, die in het oneindig kleine bestaan, volstrekt niet behoeven op te treden, wanneer de maatstaf wordt veranderd. De vraag mag dan ook gesteld worden, of niet veel „wetten” der economie voor (betrekkelijk) oneindig kleine werkingen gelden. Zeker geldt dit voor de stelling, dat een op goud gebaseerd muntstelsel in zijn klassieke gedaante de stabiliteit der wisselkoersen waarborgt. Het schijnt mij voorts, dat ook voor de meeste stellingen der prijstheorie deze opmerkingen opgaan.

De opgaven der hoeveelheden in de handelsstatistiek zijn minder problematiek, doch nauwelijks minder interessant dan die van de waarde. Zij worden echter slechts begrijpelijk, wanneer men den in- en uitvoer van steenkolen uitschakelt, zoodat men een kolenbalans en een händelsbalans zonder steenkolen opstelt, gelijk in de volgende tabel is geschied. In tegenstelling tot onze waardetabel hebben wij in plaats van het gemiddelde van 1922 de cijfers van Januari

genomen, aangezien de afsnijding van Oost-Opper-Silezië in het midden van genoemd jaar van zoo diepgaanden invloed op den toestand is geweest, dat een gemiddelde slechts een rekenkundige betekenis zou hebben.

maandel. } 1913	invoer	uitvoer	+ uitvoer-	kolen-inv.(-)
	zonder kolen	zonder kolen	— invoer-overschot	of uity. (+) overschot
gemidd.	(in tonnen)		zond.kolen	
	4546,8	2455,1	— 2091,7	+ 2165,4
1922 Januari	1996,3	1131,3	— 865,0	+ 583,2
October	3227,6	1315,6	— 1912,0	— 2100,4
November	2636,3	1314,0	— 1322,3	— 1677,6
December	2854,7	1632,2	— 1222,5	— 1347,8
1923 Januari	2858,9	1218,7	— 1640,2	— 1799,5
Februari	1744,3	975,3	— 369,0	— 1300,9
Maart	1832,3	904,0	— 928,3	— 3363,6

Uit deze cijferreeksen blijkt, dat de balans van den omvang naar het gewicht van den Deutschen buitenlandschen handel door het Verdrag van Versailles een geheel nieuw beeld is gaan vertoonen, nauwkeurig uitgedrukt, dat het economisch evenwicht ook op dit terrein door verschuivingen in grondgebied en cijnsplichtigheid aanzienlijk is verstoord. Voor den oorlog hielden de hoeveelheden van in- en uitvoer elkander in evenwicht. Een maandelijksch kolenoverschot van 2.17 millioen ton stond tegenover een invoeroverschot der overige goederen van 2.09 millioen ton. In het begin van 1922 was van het kolenuitvoeroverschot met uitzondering der reparatiekolen nog 0.58 millioen overgebleven. De volgende maanden vertoonden reeds een aanzienlijke daling. In Juni werd Deutschland een per saldo koleninvoerend land. Het koleninvoeroverschot bereikte in Augustus 2.25 millioen ton, zonk tot het einde van het jaar op 1.35 millioen ton en steeg in Januari weder tot 1.8 millioen ton. Onbeslist moet blijven, of in de cyfers van Januari nog December-invoeren begrepen zijn, die eerst in de volgende maand statistisch zijn verwerkt.

De tweede maand van de Roerbezetting deed merkwaardigerwijs van een teruggang van het koleninvoeroverschot tot op 1.3 millioen ton blijken. Maart gaf bij een gemiddeld lageren koers der buitenlandsche wissels een des te geweldigere stijging tot op 3.36 millioen ton te zien.

Het totale Deutsche kolenverbruik voor den oorlog bedroeg ongeveer 15.6 millioen ton, de consumtie van het verkleinde Deutschland, dus zonder Saargebied en Oost-Opper-Silezië, wordt op 135 millioen ton geschat.

De invoer van de overige goederen, die in den aanvang van 1922 naar de hoeveelheden tot minder dan de helft van 1913 gedaald was, toonde sedert Mei een duidelijke neiging tot stijging, welke in October haar hoogtepunt bereikte, waarop tegen het einde van het jaar een lichte daling volgde, waarna Januari stabiel bleef, Februari en Maart echter een scherpe inzinking vertoonden. De hoofdoorzaken der schommelingen zijn in den ertsinvoer te zoeken; deze steeg van April tot Mei bijna tot op het dubbele: 1.45 tegen 0.76 millioen ton, bewoog zich gedurende Juli, Augustus en September tusschen 0.9 en 1.05 millioen ton, steeg in October tot 1.2 millioen ton en daalde in November tot 0.79 millioen ton, waarna hij in December nog eens 0.95 millioen ton bereikte en daarna in de eerste drie maanden van 1923 resp. tot 0.8, 0.24 en 0.13 millioen ton zonk. In 1913, dit ter vergelijking, bedroeg hij gemiddeld 1.17 millioen ton per maand.

De sterke schommelingen in den ertsinvoer toonen, in welken omvang de zware industrie door haar inkoop en voorraadpolitiek tot beïnvloeding der wisselkoersen in staat is. In de getallen voor de laatste drie maanden komt zeker niets anders tot uitdrukking dan de afsnijding van de Rijnsch-Westfaalsche industrie van overzeesche invoeren. De invoer van mangaanerts is in Maart tot op 1120 ton gedaald,

	Invoer		Uitvoer	
	1913	1922	1913	1922
Tarwe	2546,0	1392,6	538,3	4,3
Gerst	3238,2	267,0	6,1	2,7
Maïs	918,7	1085,4	0,0	0,1
Aardappelen	382,1	167,6	332,5	67,2
Suiker	2,0	187,8	1116,5	12,6
Koffie	168,3	36,8	0,3	0,0
Vetten, Oliën en Plantenoliën	47,9	87,8	22,2	5,4
Margarine	0,3	22,8	53,3	4,8
Boter	54,2	1,0	0,3	0,3
Likeuren enz.	2,8	8,0	17,9	2,6
Steenkolen	10540,1	12598,4	34595,4	5062,0
Bruinkolen	6987,1	2015,7	60,3	14,2
Cokes en Briketten ..	742,7	358,6	9596,7	1366,1
Cement	168,4	132,6	1129,6	415,0
IJzererts	14024,3	11013,7	2613,2	173,0
Ruwijzer	124,3	294,3	782,9	157,8
Ruwkoper	225,4	127,9	7,2	11,8
Ruwe katoen	477,9	252,3	48,4	34,0
Jute	162,0	102,6	7,8	2,1
Merinowol	110,4	122,4	10,4	2,6
Crossbredwol	88,9	68,5	6,5	4,1
Ruwe koehuiden	167,6	78,9	47,5	1,8
Ruwe tabak	81,4	75,9	0,4	0,3
Zemelen (veevoeder) ..	1414,3	129,9	23,3	8,5
Lijnkoeken	828,5	95,1	294,2	168,4
Pruimtabak	20,5	28,8	4,0	0,8
Chilisalpeter	774,3	31,9	27,5	0,5
Kalizouten	—	0,2	1676,2	913,1
Thomasfosfaatmeel, Superfosfaat	494,5	334,7	996,5	17,0
Staaft- en vormijzer, balken	25,7	805,6	1620,1	512,3
IJzeren buizen en wal- sen	9,7	51,0	393,0	194,2
Blik(ijzeren) zinken ..	58,8	118,4	665,1	290,6
IJzerdraad enz.	12,6	51,2	509,5	225,6
Spoorwegmateriaal ...	0,5	154,2	657,4	363,1
Machinedeelen en an- dere uit ruw smeed- ijzer vervaardigde artikelen	9,8	6,1	92,2	23,1
Bewerkte artikelen uit smeedijzer	8,7	3,8	84,0	114,0
Vijlen, boren, beitels enz.	1,1	0,2	15,1	16,1
Aluminium en alumi- nium artikelen	0,2	0,1	5,7	9,7
Katoenen weefsels ruw	4,4	27,0	4,3	4,8
„ „ andere	1,7	4,6	31,9	8,1
Gebreide katoenen goe- deren	0,1	0,6	18,3	10,3
Drukpapier	1,0	0,0	68,7	148,2
Pakpapier	6,9	1,7	84,9	71,2
Holglas niet geperst of geslepen	0,9	4,4	145,3	70,3
Ander hol glas	2,6	6,6	32,7	15,6
Lenzen, brillen, mi- croscoopen, verrekij- kers, enz.	0,1	0,6	1,1	1,5
Sigaren en cigarettten ..	1,2	3,2	0,6	4,2
Steenkolen teerolie ...	12,0	5,4	172,8	136,9
Alizarine verstoffen ..	0,6	0,0	11,0	2,8
Indigo, natuurlijke en kunstmatige	0,0	0,0	33,4	13,8
Teerverfstoffen enz. ...	2,6	0,5	64,3	36,0
Eau de Cologne	0,0	0,0	3,1	1,1
Zwavelzuur, Salpeter- zuur, Zoutzuur	142,0	95,0	74,2	41,8
Landbouwwerktuigen ...	38,5	1,2	40,7	34,4
Textielmachines	25,0	1,8	73,0	42,6
Dynamo's enz.	2,2	1,9	37,3	21,6
Pietsen en fietsdeelen ..	0,2	0,0	9,7	16,1
Piano's enz.	0,2	0,0	21,0	18,3
Kinderspeelgoed	0,6	0,1	56,6	60,7

tegen 10700 ton in Februari, en resp. 25,3 en 56,7 miljoen ton als maandelijksch gemiddelde in 1922 en 1913.

Het graaninvoeroverschot bedroeg in 1913 maandelijksch gemiddeld 0.44 miljoen ton. Dit cijfer werd in 1922 slechts in October bereikt. In de overige maanden, verlopen sinds Maart 1922, schommelde het invoeroverschot tusschen 0.22 en 0.42 miljoen

ton. Voor de verklaring van de bewegingen in het totale gewicht van den invoer is de graanverzorging dus van minder belang dan die met grondstoffen voor de industrie.

De uitvoer is zonder kolen in het eerste halfjaar van 1922 langzaam en vrij gestadig gestegen van 1.13 miljoen ton in Januari (tegen een maandelijksch gemiddelde van 2.46 miljoen ton in 1913) tot 1.33 miljoen ton in Juli. Op dit niveau heeft hij zich tot November gehandhaafd, trots belangrijke schommelingen, zoodat bijgevolg de stijging van den dollar van 493 tot 7183 zonder werking op de uitgevoerde hoeveelheden schijnt te zijn gebleven. In December stijgt hij bij vrijwel onveranderd koerspeil plotseling tot 1.63 miljoen ton en gaat in de volgende maanden dan onder invloed van de bezetting van het Roergebied tot resp. 1.22, 0.98 en 0.9 miljoen ton terug, een laagtepunt, dat in Februari 1922 bijna bereikt werd.

Nauwelijks behoeft opgemerkt te worden, dat de meeste schommelingen in de hoeveelheden van den uitvoer door de zware goederen zijn veroorzaakt, terwijl de eindproducten een veel grootere stabiliteit vertoonen. Opvallend is de zeer sterke stijging van den uitvoer van papier en papieren artikelen: maandelijksche gemiddelden in 1913 en 1922 resp. 28.700 en 34.800 ton tegen 50.300 ton in Maart 1923.

In nevenstaande tabel vindt men in- en uitvoer van enkele van de gewichtigste grondstoffen, levensmiddelen en eindproducten in 1922 met de cijfers van 1913 vergeleken (in duizenden ton).

Deze getallen toonen aan, in welken omvang Duitschland thans als koper op de wereldmarkt is uitgeschakeld en op welke wijze het hem gelukt is, met andere exportlanden weder in concurrentie te treden. Wanneer het verbruik van spiritualien en tabak te hoog schijnt, dan moge men bedenken, dat de beperking van den invoer hiervan veelvuldig op handelspolitieke moeilijkheden stuitte en dat de groote behoefte aan opwekkende middelen geen teeken van welstand, doch eerder te verklaren is uit de bedreigde psychische structuur van een uit oorlog in ellende gestort volk, dat den dag van heden wil ontvluchten en dien van morgen vreezen moet. KURT SINGER

Hamburg.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. — Tübingen, Februari 1923.

Prof. Dr. Fr. v. Gottl-Ottilienfeld, Arbeit als Tatbestand des Wirtschaftslebens; Prof. Dr. G. Briefs, Zur Kritik sozialer Grundprinzipien II; Dr. J. Steinberg, Die Krise des Kapitalismus; Dr. K. Kolwey, Studien über Britisch-Indien I; Dr. P. Szende, Eine soziologische Theorie der Abstraktion; Dr. K. Bauer-Mengelberg, Die Liebknechtsche Marxkritik in ihrer Bedeutung für die sozialökonomische Theorie; Dr. W. Ellenbogen, Die gemeinwirtschaftlichen Unternehmungen in Oesterreich; Prof. K. Pribram, Erwiderrung.

Idem. — Tübingen, Mei 1923.

Prof. Dr. A. Salz, Der Imperialismus der Vereinigten Staaten; Prof. Dr. R. Michels, Elemente zur Geschichte der Rückwirkung des wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Milieus auf die Literatur in Italien; Dr. O. Engländer, Volkswirtschaftliche Theorie der Personenfahrtpreise; Dr. S. Schilder, Die grossen und Riesen Zollgebiete nach dem Weltkrieg; Dr. K. Kolwey, Studien über Britisch-Indien II.

Weltwirtschaftliches Archiv. — Jena, April 1923.

Dr. E. von Beckerath, Die Wettbewerbslage der deutschen Freihäfen; Dr. H. Kugler, Die Entstehung der neuen Freihafenformen; Dr. J. St. Lewinski, Deflation, Devaluation und Stabilisierung; Dr. So. Helander, Sir Josiah Child; Dr. H. Moeller, Zur Frage des Ziels der Geldreform in Deutschland.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	{ Disc. Wissels. 4 18 Juli '22	{ Zwits. Nat. Bk. 3 17 Aug. '22
	{ Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22	{ N. Bk. v. Denem. 6 1 Mei '23
	{ Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22	{ Zweedsche Rbk 4 1 Juli '22
Javasche Bank ...	3 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6 1 Mei '23
Bank van Engeland 3	13 Juli '22	Bk. v. Tsjecho-slowakijë... 4 28 Mei '23
Duitsche Rijksbk. 18	23 Apr. '23	N. Bk. v. Oost. r. 9 2 Sept. '22
Bank v. Frankrijk 5	11 Mrt. '22	Hong. Bank. 12 25 Apr. '23
Belgische Nat. Bnk. 5	22 Jan. '23	Bank v. Italië. 5 11 Juli '22
Fed. Res. Bank N.Y. 4	21 Feb. '23	Bank v. Spanje... 5 23 Mrt. '23
Bank van Spanje... 5	23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto (3 mnd.)	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Prolongatie				
30 Juni '23	3 3/4	4 1/2	2 3/8	—	—	6-6 1/4 1
25-30 J. '23	3 3/4	4-5	2 3/10-3/8	—	—	6-3/4
18-23, '23	3 3/4	3 3/4-4 1/4	2 1/8-3/8	—	—	5-3/4
11-16, '23	3 5/8-3/4	3 1/2-3/4	2-1/8	—	—	4-5 3/4
26 J.-1 J. '22	—	3-3 1/2	2 1/4-3/8	—	—	4-6
27 J.-2 J. '21	4 3/8-1/2	2 1/4-3	5 1/4-3/8	—	—	4 1/2-5
20-24 Jli '14	3 1/8-3/16	2 1/2-3 3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 29 Juni.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was de geheele week sterk aangeboden. De flauwe stemming ging uit van New York en werd hier getrouw gevolgd. Geopend op ca. 11,77 werd Zaterdag voor 11,67 afgedaan. Parijs en België liepen ca. 3 pCt. terug. Markten waren aan het einde der week nog slechts de helft waard van Maandag. De toename van den biljettenomloop bedraagt thans per week evenveel, als de geheele uitgifte gedurende al de oorlogsjaren en sedert den vrede tot aan begin Januari van dit jaar. Alle maatregelen tot steun moeten onherroepelijk dood loopen op een dergelijke inflatie. Ook Skandinavie was weder flauw, evenals Zwitserland, waarvan de koers nu reeds 6 pCt. onder het goudpunt staat. Alleen dollars bleven op peil ca. 255 of iets hooger en Indië dat ongeveer 97 1/4 a 98 noteerde.

3 Juli 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
25 Juni 1923.	11.76 1/2	0.0022 3/4	0.0036	15.77 1/2	13.47 1/2	2.55
26 „ 1923.	11.76	0.0018	0.0036	15.62 1/2	13.36	2.55
27 „ 1923.	11.74 3/4	0.0016 1/2	0.0036	15.62 1/2	13.21 1/2	2.55
28 „ 1923.	11.73 1/2	0.0017 1/2	0.0036	15.65	13.37	2.55
29 „ 1923.	11.70 1/2	0.0016	0.0036	15.55	13.29 1/2	2.55 1/16
30 „ 1923.	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1	11.67	0.0011 1/2	0.0035	15.37	13.08	2.54 1/8
Hoogste „ „ 1	11.77 1/4	0.0028	0.0037	15.81	13.52 1/2	2.55 1/8
22 Juni 1923.	11.77	0.0018 1/2	0.0036	15.75	13.43	2.55 1/8
15 „ 1923.	11.77 3/8	0.0024 1/2	0.0036 1/2	16.20	13.86	2.55 1/16
Muntpariteit.	12.10	59.26	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
25 Juni 1923	67.70	45.70	42.25	45.65	37.70	97 1/4-1/2
26 „ 1923	67.70	45.40	42.25	45.50	37.75	97 3/8-1/8
27 „ 1923	67.60	45.10	42.25	45.40	37.60	97 3/8-5/8
28 „ 1923	67.75	45.20	42.15	45.42 1/2	37.45	97 3/8-3/4
29 „ 1923	67.60	45.—	42.10	45.20	37.25	97 3/8-3/4
30 „ 1923	—	—	—	—	37.00	97-97 1/2
L'ste d. w. 1	67.45	44.90	41.85	45.—	37.00	97 1/4
H'ste „ „ 1	67.80	45.80	42.50	45.75	37.75	98
22 Juni 1923	67.75	45.77 1/2	42.40	45.80	37.80 3	97 3/8-3/4 2
15 „ 1923	67.70	46.10	42.45	45.77 1/2	37.90 3	97 1/4-3/4 3
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 23 Juni. 3) Idem van 15 Juni.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
30 Juni 1923	4.58.12	6.05	0.0005 1/8	39.18
Laagste d. week	4.57.—	6.05	0.0003 3/4	39.15
Hoogste „ „	4.61.37	6.18	0.0007 1/4	39.23
23 Juni 1923	4.61.50	6.20	0.0009 1/4	39.22
16 „ 1923	4.61.50	6.30	0.0008 1/8	39.18
Muntpariteit..	4.86.67	19.30	23.81 1/4	40 1/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	16 Juni 1923	23 Juni 1923	25/30 Juni '23 Laagste Hoogste	30 Juni 1923
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 15/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1) ..	d. p. \$	42 3/8	42 1/16	41 11/16	42 1/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4 3/16	1/4 5/32	1/4 1/8	1/4 5/32
Constantin. .	Piast. p. £	690	695	690	730
Hongkong ..	id. p. \$	2/3 11/16	2/3 5/8	2/2 7/8	2/3 11/16
Lissabon 1) ..	d. per Mil.	2 3/8	2 3/8	2 3/32	2 7/16
Madrid	Peset. p. £	31.03 1/4	31.09 1/2	31.06	31.60
Mexico	d. per \$	24.26	24.26	24.26	24.26
Montevideo 1)	id.	42 3/4	43 1/8	42 3/4	43 1/8
Montreal ...	\$ per £	4.72 1/4	4.72 1/8	4.68 3/4	4.73
Praag	Kr. p. £	154	154	152 1/4	154 1/4
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	5 1/8	5 1/2	5 15/32	5 7/8
Rome	Lires p. £	100	102 1/4	102	105 1/4
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/2 1/4	3/2 1/8	3/0 1/2	3/2
Singapore ...	id. p. \$	2/4 3/32	2/4 1/8	2/4 1/32	2/4 5/32
Valparaiso 2)	peso p. £	34.00	34.30	34.30	34.80
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/1 1/2	2/1 15/32	2/1 11/8	2/1 11/32

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

3) Koers van 29 Juni 1923.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen	N. York	te Londen	N. York
30 Juni 1923..	31 1/16	63	1 Juli 1922..	36 3/8
23 „ 1923..	31 3/16	64 1/4	2 Juli 1921..	35 1/4
16 „ 1923..	32 1/16	65 3/4	20 Juli 1914..	24 15/16

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 Juli 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 56.014.303,45 B.-bk. „ 35.138.022,11 Ag.sch. „ 60.493.655,22	f 151.645.980,78
Papier o. h. Buitentl. in disconto	Idem eigen portef. . f 52.110.407,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	52.110.407,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-ert. op onderp.	H.-bk. f 56.157.615,02 B.-bk. „ 10.493.581,54 Ag.sch. „ 110.638.241,23	f 177.289.437,79
Op Effecten	f 155.549.344,08	
Op Goederen en Spec.	f 27.740.093,71	177.289.437,79
Voorschotten a. h. Rijk	—	2.715.309,05
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.240.735,— Muntmat., Goud .. „ 525.551.274,85	f 581.792.009,85
Munt, Zilver, enz.	„ 10.535.415,88	
Muntmat., Zilver ..	—	592.327.425,73
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds . f 5.985.352,74 id. van 1/8 v. h. kapit. „ 3.965.615,12	9.950.967,86
Geb. en Meub. der Bank	—	5.000.000,—
Diverse rekeningen	—	40.078.724,92
		f 1.031.118.253,13

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.999.469,43
Bijzondere reserve	„ 9.000.000,—
Bankbiljetten in omloop	„ 961.820.665,—
Bankassignatiën in omloop	„ 1.209.365,74
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: { Anderen „ 29.298.601,73	„ 29.298.601,73
Diverse rekeningen	„ 3.790.151,23
	f 1.031.118.253,13
Beschikbaar metaalsaldo	f 393.164.975,01
Op de basis van 1/8 metaaldekking	„ 194.699.248,52
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waar toe de Bank gerechtigd is.	„ 1.965.824.875,05

NED. BANK 2 Juli 1923. (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
2 Juli 1923.....	581.792	10.535	961.821	30.508
25 Juni 1923.....	581.791	10.538	910.631	54.660
18 „ 1923.....	581.791	10.198	916.891	21.325
11 „ 1923.....	581.791	9.819	926.163	19.939
4 „ 1923.....	581.791	9.633	942.909	22.924
3 Juli 1922.....	605.955	7.500	1.011.468	50.397
4 Juli 1921.....	605.969	11.671	1.032.298	119.409
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Deknings-percentage
2 Juli 1923	151.646	—	177.289	393.165	60
25 Juni 1923	154.715	—	157.454	398.575	61
18 „ 1923	141.116	9.000	133.226	403.650	63
11 „ 1923	145.292	9.000	135.046	401.693	63
4 „ 1923	138.233	2.000	161.255	397.561	61
3 Juli 1922	229.403	60.000	102.940	400.341	60
4 Juli 1921	303.189	12.570	162.587	387.758	54
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	25 Juni 1923	2 Juli 1923
Aan schatkistpromessen. waarv. direct bij Ned. Bk.	f291.780.000,—	f263.130.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 229.340.000,— ¹⁾	„ 229.340.000,— ¹⁾
Aan zilverbons.....	„ 26.661.051,50	„ 26.986.272,50

Onder de vlottende schuld is begrepen:

	25 Juni 1923	2 Juli 1923
Voorsch. aan de Koloniën	„ 212.134.000,—	„ 213.620.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting)	30 Apr. 1923 „ 77.709.420,31	31 Mei 1923 „ 57.208.892,95

Tegoe v. d. Postc. & G. dst „ 113.670.039,48¹⁾ „ 105.656.176,62¹⁾
¹⁾ Waarvan f 33.653.000 vervallen op of na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikbaar metaal-saldo
23 Juni 1923	218.000	—	264.500	80.500	149.000
16 „ 1923	215.500	—	265.500	78.500	146.700
9 „ 1923	215.000	—	265.000	80.500	145.900
19 Mei 1923	159.043	61.035	268.245	102.274	146.596
12 „ 1923	161.218	61.158	271.806	97.769	149.093
5 „ 1923	161.182	60.955	269.364	106.753	147.633
24 Juni 1922	149.961	48.369	264.572	68.995	132.272
25 Juni 1921	226.457	16.340	310.892	121.852	156.678
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Disconto's	Wissels, buiten N. Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan het Gov. nem.	Diverse rekeningen ¹⁾	Deknings-percentage
23 Juni 1923	—	145.690	—	5.400	***	63
16 „ 1923	—	146.070	—	8.200	***	63
9 „ 1923	—	148.040	—	8.600	***	62
19 „ 1923	36.508	28.060	60.220	31.366	20.111	59
12 Mei 1923	36.565	28.285	59.161	29.166	21.976	60
5 „ 1923	36.499	28.345	61.632	29.038	26.255	59
24 Juni 1922	34.309	23.206	73.073	9.216	23.070	59
25 Juni 1921	33.413	19.895	105.990	18.961	23.507	56
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluippost activa. ²⁾ Basis $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
19 Mei 1923..	1.194	1.570	943	1.163	470
12 „ 1923..	1.194	1.650	916	1.162	458
5 „ 1923..	1.198	1.730	838	1.173	443
20 Mei 1922..	1.603	2.064	786	1.048	1.177
25 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluippost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.
BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Govd.	Gov. Sec.
27 Juni 1923	127.621	125.103	286.503	27.000	242.446
20 „ 1923	127.538	123.741	286.458	27.000	242.033
13 „ 1923	127.534	124.100	287.944	27.000	243.632
6 „ 1923	127.527	124.391	287.849	27.000	243.594
28 Juni 1922	128.947	123.048	295.374	28.500	254.312
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Deknings-perc. ¹⁾
27 Juni '23	42.947	80.682	13.909	114.072	22.267	17,39
20 „ '23	45.359	71.177	16.982	105.255	23.548	19,26
13 „ '23	46.339	68.089	11.000	108.794	23.184	19,35
6 „ '23	50.634	67.994	11.549	112.175	22.886	18,49
28 Juni '22	49.221	75.725	16.348	115.088	24.349	18,52
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{3}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waarv. bij Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassenscheine	Circulatie	Deknings-perc. ²⁾
23 Juni '23	19.543	757	180	2.385.872	13.091.739	18
15 „ '23	17.581	757	180	2.159.675	10.905.092	20
7 „ '23	16.819	757	180	2.194.993	9.309.566	24
31 Mei '23	15.784	758	181	1.892.215	8.563.749	22
22 Juni '22	1.023	1.004	—	11.151	157.935	7
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
18.811.932	5913.783	12898149	7414.434	***	***	
15.460.705	5034.102	10426603	6141.782	2172.100	2.159.700	
13.067.564	4619.167	8.448.397	5643.060	2207.500	2.195.000	
12.036.599	4014.694	8.021.905	5063.070	1905.000	1.892.000	
171.786	4.161	167.625	29.490	20.697	11.135	
751	751	—	944	—	—	

¹⁾ Onbelast. Bovendien verpand op 31 Mei 1923 133,9 mill., op 7 Juni 1923 134,9 mill., op 15 Juni 1923 134,9 mill., op 23 Juni 1923 134,9 mill.
²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
28 Juni '23	5.537.704	1.864.345	293.101	566.590	23.100.000
21 „ '23	5.537.696	1.864.345	292.805	569.939	23.100.000
14 „ '23	5.537.605	1.864.345	292.744	595.832	23.100.000
28 Juni '22	5.528.858	1.948.367	284.862	615.356	23.300.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleeningen	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	2.486.525	19.836	2.057.635	36.689.303	2.141.924	20.165
2.159.143	19.858	2.126.045	36.621.812	2.035.705	21.043	
2.262.894	19.920	2.143.968	36.701.900	2.113.937	20.994	
2.331.740	36.651	2.174.770	36.039.356	2.390.692	57.681	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. part.
28 Juni '23	348.576	84.653	480.000	997.334	6.718.838	183.942
21 „ '23	348.127	84.653	480.000	980.071	6.669.300	142.804
14 „ '23	347.884	84.653	480.000	889.406	6.726.643	155.420
29 Juni '22	328.130	84.653	480.000	625.395	6.228.201	228.561

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
13 Juni '23	3.139.257	2.114.070	—	87.357	2.235.755
6 „ '23	3.113.666	2.089.687	—	84.552	2.250.213
29 Mei '23	3.108.762	2.065.279	—	86.735	2.250.217
14 Juni '22	3.007.794	2.186.652	—	128.684	2.122.610

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking perc. 1)	Algem. Dekking perc. 2)
13 Juni '23	926.483	1.956.318	109.381	74,9	77,0
6 „ '23	983.155	1.976.029	109.363	73,7	75,7
29 Mei '23	988.813	1.951.586	109.348	74,0	76,1
14 Juni '22	537.592	1.929.036	104.879	74,2	77,4

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
6 Juni '23	774	11.808.272	1.405.889	15.317.666	3.999.063
29 Mei '23	774	11.839.835	1.385.551	15.368.404	4.004.052
23 „ '23	774	11.892.098	1.431.523	15.485.264	3.986.993
7 Juni '22	799	10.887.452	1.398.452	14.609.406	3.305.627

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 2 Juli 1923.

In de algemeene politieke situatie is nog geenerlei verandering gekomen en het is dan ook volkomen te verklaren, dat aan de internationale beurzen de tendenties, als geheel genomen, gedurende de achter ons liggende week een vrijwel ongewijzigd beeld te aanschouwen hebben gegeven. Doch, al moge dan het beeld denzelfden indruk op ons maken, de trekken zijn scherper geworden, het karakteristieke is veel sterker naar voren gekomen. De oorzaak hiervan moet alweder in het feit van de Ruhrbezetting worden gezocht. Scheen het korten tijd geleden nog mogelijk, dat in verband met het Deutsche aanbod, zoowel van Deutsche als van Fransche zijde pogingen zouden worden aangewend, om, zonder schade van het prestige, een oplossing ten aanzien van de occupatie te vinden, thans is die mogelijkheid wel tot een minimum gereduceerd. De jongste aanslagen in het Ruhrgebied hebben heftige verbittering doen ontstaan; afgezien hiervan echter, zijn de uitingen in de Deutsche pers en in den Franschen Senaat niet van dien aard geweest, om nog eenige gerechtvaardigde hoop te koesteren, te minder, waar voor de behandeling van de Deutsche voorstellen nog niet eens een tijdstip is vastgesteld. De verschillende beurzen hebben dan ook ten volle rekening gehouden met de kans, dat de tegenwoordige toestand voorloopig zal worden bestendigd en dat dus de hieruit voortvloeiende consequenties in de allernaaste toekomst hun steeds grooter wordend gewicht ten volle zullen doen gevoelen.

In de eerste plaats is dit wel in de Deutsche beurs-centra het geval geweest. De eerste week van het bestaan der nieuwe deviezen-voorschriften heeft dan ook niet de verlichting kunnen brengen, waarop een zeer kleine minderheid der bevolking nog steeds had gehoopt. De zuiver kunstmatige vaststelling van de koersen voor buitenlandse betaalmiddelen in een tijd, waarin de inflatie zoo geweldig is als nooit te voren, waarin de moeilijkheden in de buitenlandse politiek zich opstapelen, waarin het evenwicht in de staatshuishouding volkomen is verbroken, moet tot nu toe als een volkomen mislukking worden beschouwd. De waarde van den dollar, de graadmeter voor het deviezenpeil in Duitschland, die op 22 Juni circa Mk. 130.000 bedroeg, was op 29 Juni in de officieele noteering tot ongeveer Mk. 154.000 gestegen. Dit niveau is slechts weinig lager dan dat, hetwelk in de tot nu toe ergste paniek-periode (Mk. 167.500 op 18 Juni j.l.) als record was bereikt. En dan moet niet uit het oog worden verloren, dat de werkelijke waarde, zooals die aan de Mark-noteeringen in het buitenland kon worden afgemeten, nog zeer veel hooger

moet worden gesteld. Het kan niet worden ontkend, dat de Reichsbank, wellicht ook andere verantwoordelijke kringen, met de grootste energie arbeiden aan de taak, om de Mark voor volkomen verval te behoeden, doch steeds scherper dringt de waarheid naar voren, dat men alleen bezig is de uiterlijke verschijnselen te bekampen. De hierboven (en overigens in vele vroegere overzichten te dezer plaatse) genoemde factoren vormen een te zwaar tegenwicht, dan dat men eenige verwachting ten aanzien van een gunstig resultaat zou mogen koesteren. Men heeft ter beurze van Berlijn dan ook volstrekt geen einde gemaakt aan de geweldige speculatie; men heeft integendeel en zoo mogelijk nog energiever dan voorheen getracht de noteering van de verschillende fondsen in overeenstemming te brengen met de werkelijke waarde van de buitenlandse betaalmiddelen. Het bekende index-cijfer van de Frkf. Ztg. bedraagt thans 78.359 tegen 48.292 één week geleden en slechts 1918 in den aanvang van dit jaar. Deze cijfers geven wel het scherpst mogelijke beeld van de tegenwoordige verhoudingen aan de Deutsche beurzen.

Ook in Parijs hebben de verhoudingen zich toegespitst, voornamelijk door de daling van den Franc. Hoewel in Frankrijk veel gewicht wordt gehecht aan bijkomende omstandigheden als de halfjaarswisseling (op welk tijdstip steeds een groot aantal buitenlandse wissels wordt gevraagd), de koele weersgesteldheid, waardoor de oogsten laat zijn, de noodzakelijkheid om buitenlandse steenkool te betalen, nu het Ruhrgebied niet meer voldoende brandstof levert, enz. ziet men in ernstige kringen toch duidelijk, dat de grondoorzaak van de Franc-reactie elders moet worden gezocht. Het is onloochenbaar, dat de Fransche Regeering er in geslaagd is, het budget te verlichten en de inkomsten sterk te doen toenemen. De Minister van Financiën, M. de Lasteyrie, heeft dit nog eens in zijn jongste rede in den Senaat ter gelegenheid van de behandeling der begroting duidelijk doen uitkomen. Indien men de buitengewone begroting buiten beschouwing laat, zijn de cijfers van het gewone budget in totaal verminderd tot Fr. 23.791 miljoen tegen 27.181 miljoen Francs in 1920. De inkomsten daarentegen zijn gestegen tot Frs. 21.000 miljoen (taxatie voor 1923) tegen Fr. 14.948 miljoen in 1920. Men is er echter niet zeker van, dat deze uitnemend geslaagde pogingen om tot een sluitende begroting te komen, voldoende zullen blijken, om het Fransche betaalmiddel op peil te houden. De rente op de binnen- en buitenlandse schulden vereischt thans reeds 52 pCt. van het totale inkomen, waarbij komt, dat Frankrijk nog steeds moet doorgaan nieuwe gelden op te nemen. De schattingen omtrent deze nieuw op te nemen bedragen loopen uiteen van 40 tot 100 milliard Francs, doch indien men een gemiddelde van 70 milliard aanneemt, dan zou Frankrijk reeds tot een totaal van Fr. 450 milliard aan binnen- en buitenlandse schulden komen, natuurlijk in de veronderstelling, dat de waarde van den Franc niet verder daalt. In dit geval toch, zou het totaal der buitenlandse schulden, in de eigen munt uitgedrukt, aanmerkelijk grooter worden. Het spreekt vanzelf, dat dergelijke geweldige bedragen nooit door een Deutsche oorlogsschatting gedekt zullen kunnen worden; men zal dus noodgedwongen tot andere maatregelen zijn toevlucht moeten nemen. De beurs kan zich in dit vooruitzicht niet zeer gerust gevoelen, hetgeen de afwezigheid van groote omzettingen voldoende verklaart. Aan den anderen kant rekent men voorloopig nog op een aanhouden van de tegenwoordige situatie, hetgeen als vanzelf meer de aandacht op buitenlandse waarden vestigt. Deze waren dan ook in de afgelopen week sterk gefavoriseerd, terwijl de overige markt min of meer verlaten is gebleven.

De beurs te Londen heeft eveneens in haar apathie voor de aandelenmarkt volhard. Daarentegen is de belangstelling voor beleggingswaarden in geen deele verminderd; de emissiemarkt is bovendien levendiger geweest dan ooit. In de afgelopen maand vroegen nieuw aan de markt gebrachte buitenlandse leeningen een totaal van £ 18 miljoen, welk bedrag ruimschoots ter beschikking is gesteld. Deze buitenlandse leeningen vormen bovendien een merkwaardigheid in het Londense beursleven, omdat hierdoor een aanwijzing is gegeven, dat de geldmarkt van Londen langzamerhand het door den oorlog verloren terrein volkomen bezig is te herwinnen. Weliswaar is de positie van vóór 1914, toen Groot-Brittannië ongeveer 80 pCt. van het liquide kapitaal exporteerde, nog lang niet bereikt, doch men kan in dit opzicht toch een zeer sterke verbetering opmerken in vergelijking met enkele jaren geleden. In 1919 bedroegen de voor rekening van het buitenland in Londen opgenomen gelden nog slechts 8½ pCt. van het totaal der emissies; in 1921 was dit percentage reeds geklommen tot 11½ pCt. en in 1922 tot 25 pCt. Het is verklaarbaar, dat onder deze omstandigheden de Londen-

sche effectenbeurs de bewegingen op de beleggingsmarkt met de grootste aandacht volgt, temeer, waar de andere afdelingen geen enkele aanleiding tot ingrijpen hebben gegeven. Men wacht hier de komende gebeurtenissen ten aanzien van de Fransch-Duitsche verhoudingen met kalmte af.

Te New York is de markt ongeanimeerd geweest. Hoewel gebleken is, dat de plaats gehad hebbende faillissementen toegeschreven moeten worden aan zeer bijzondere factoren (overbelasting der betrokken firma's met Duitsche waarden) hebben zij, tezamen met de reeds lang eenigszins ingekrompen activiteit op industrieel gebied, toch tot voorzichtigheid aangemaand. Men is niet bevreesd voor een crisis en, gezien de betrekkelijk geringe eischen, die aan de Federal Reserve Banks worden gesteld, bestaat hiervoor ook geen direct gevaar, doch men is er toch vrij algemeen toe overgegaan op de vroeger gekochte fondsen winst te nemen, waar dit slechts eenigszins mogelijk was. De daling, die de achter ons liggende week heeft gebracht, heeft de meeste papieren weer tot een zeer normaal niveau doen reageeren.

Ten onzent is de *beleggingsmarkt* aanvankelijk iets stroeover geweest in verband met den hoogerren rentevoet voor geld op korten termijn. Toen echter de uitwerking van den Juli-termijn zich niet meer zoo sterk deed gevoelen en de prolongatiekoers ter beurze dienovereenkomstig daalde, werd de belangstelling voor de eerste-klasse waarden ook weder grooter. Zelfs is ter beurze een nog krachtiger vraag naar staats- en gemeente-obligaties ontstaan, nu de moeilijkheden bij de Hanzebanken het publiek wantrouwend hebben gemaakt ten opzichte van andere beleggings-mogelijkheden. Alleen de nieuwe Indische leening bewoog zich nog een fractie onder den prijs van uitgifte; de vraag bleef echter ruim.

	25 Juni	29 Juni	2 Juli	Rijzing of daling
6 % Nederland 1922	101 ¹³ / ₁₆	101 ¹⁵ / ₁₆	101 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₁₆
5 % " 1918	94 ¹ / ₁₆	94 ¹ / ₈	94 ⁷ / ₈	+ ¹³ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % " 1916	92	92 ¹ / ₄	91 ³ / ₄	- ¹ / ₄
4 % " 1916	86 ¹ / ₂	86 ³ / ₈	86 ⁹ / ₁₆	+ ¹ / ₁₆
3 ¹ / ₂ % " "	76 ³ / ₈	76 ¹ / ₈	76 ¹ / ₈	- ¹ / ₄
3 % " "	65 ⁷ / ₈	65 ¹³ / ₁₆	66 ¹ / ₂	+ ³ / ₈
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	55 ¹ / ₂	55 ⁷ / ₈	56 ⁵ / ₃₂	+ ¹³ / ₃₂
7 % Oost-Indië 1921	102 ¹ / ₂	102 ¹ / ₂	102 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₈
6 % " 1919	99 ³ / ₈	99 ⁷ / ₈	100 ¹ / ₄	+ ¹ / ₈
5 % " 1915	93	93 ³ / ₈	93 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
4 % Oostenr. Kronenrente	1 ¹ / ₂	—	—	—
5 % Rusland 1906	3 ¹³ / ₁₆	4 ³ / ₁₆	—	+ ¹ / ₈
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5	4 ⁵ / ₁₆	4 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
4 % Japan 1899	72 ¹ / ₄	—	—	—
5 % Brazilië 1895	50 ⁷ / ₈	—	50 ¹ / ₄	- ¹ / ₈
8 % San Paulo 1921	99 ¹ / ₂	99 ⁹ / ₁₆	98 ³ / ₄	- ³ / ₄
6 % Amsterdam 1920	102	100 ¹ / ₄	—	- 1 ¹ / ₄
7 % Rotterdam 1920	102 ¹ / ₈	—	—	—

De *aandelenmarkt* is over het algemeen zeer lusteloos geweest. Niet alleen vonden er geen omzetten van beteekenis plaats, doch het koerspeil kon zich bijna nergens handhaven. Alleen tegen het slot der berichtperiode ontstond er in sommige afdelingen steun. Bij aandelen Koninklijke Petroleum Mij. was dit te danken aan uitlatingen in de jaarvergadering, waaruit een sterke kaspositie naar voren kwam. Deze verklaring viel samen met de publicatie van de jaarcijfers der Shell. Voorts heeft het een goeden indruk gemaakt, dat het belang der Koninklijke-Shell-groep bij de Mexican Eagle niet van dien aard is, dat de ongunstige resultaten van laatstgenoemde Mij. het winstcijfer der groep belangrijk kunnen beïnvloeden. Toch bleef het redres per saldo niet behouden.

De markt voor *Cultuurwaarden* onderging aanvankelijk nog de schokken van de Cuba-noteeringen te Wallstreet, doch werd later iets opgewekter van toon in verband met de vaste houding der suikermarkt op Java.

Tabaks- en rubberaandelen bleven gedrukt, de handel was hier al zeer onbetekenend.

Binnenlandsche industriële aandelen waren aangeboden als gevolg van de voortschrijdende Mark-débacle; Furness-Stokviswaarden echter konden zich na het verschijnen van het jaarverslag gedeeltelijk herstellen. Ook Jurgens-aandelen bleven prijshoudend.

	25 Juni	29 Juni	2 Juli	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	121	119	119 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Incasso Bank	93 ¹ / ₄	—	90 ¹ / ₄	- 3
Koloniale Bank	170 ³ / ₈	154 ⁷ / ₈	153 ¹ / ₂	- 17 ¹ / ₂
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	126 ¹ / ₂	124 ¹ / ₄	125 ¹ / ₂	- 1
Rotterd. Bankvereniging	92 ⁷ / ₈	—	91 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₈
Amst. Superfosfaatfabriek	33	32	—	- 1
Van Berkel's Patent	37 ¹ / ₂	43 ¹ / ₂	43 ¹ / ₄	+ 6 ¹ / ₄
Gouda Kaarsen	84 ¹ / ₂	81 ¹ / ₂	—	- 3
Holl. Draad- en Kabelfabriek	58	—	—	—

	25 Juni	29 Juni	2 Juli	Rijzing of daling
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	56 ¹ / ₂	56	59	+ 2 ¹ / ₂
" " " pr. aand.	59 ¹ / ₂	57	59 ¹ / ₂	—
Leerdam Glasfabrieken	38 ¹ / ₂	38	37 ¹ / ₂	- 1
Philips' Gloeilampenfabriek	244 ³ / ₄	234	234 ¹ / ₄	- 10 ¹ / ₂
Vereenigde Blikfabrieken	102	101	100 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
Vereen. Chemische Fabrieken	33 ¹ / ₂	—	—	—
Compania Mercantil Argent.	10 ¹ / ₂	10 ⁹ / ₈	—	+ ¹ / ₈
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	176 ¹ / ₂	160 ¹ / ₄	158 ¹ / ₂	- 18 ¹ / ₂
Handelsver. Amsterdam	462 ¹ / ₄	454	432 ¹ / ₂	- 30 ¹ / ₂
Handelsverg. Reiss & Co.	25 ¹ / ₈	23 ¹ / ₄	24 ¹ / ₄	- ¹ / ₈
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	178	177	175 ¹ / ₄	- 2 ³ / ₄
Linde Teves & Stokvis	60 ¹ / ₈	59 ¹ / ₂	60	- ¹ / ₈
Tels & Co's Handel-Mij.	5 ¹ / ₈	—	—	—
Redjang Lepong Mijnb.-Mij.	104	101	103	- 1
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	118 ¹ / ₁₆	115 ¹ / ₄	109 ¹ / ₄	- 8 ¹ / ₁₆
Kon. Petroleum-Mij.	362 ¹ / ₂	359 ¹ / ₂	359 ¹ / ₈	- 3 ¹ / ₈
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Agest. Aand.	31 ¹ / ₂	30	29	- 2 ¹ / ₂
Amsterdam-Rubber-Mij.	141 ³ / ₈	138 ¹ / ₄	137 ¹ / ₈	- 4 ¹ / ₈
Nederl.-Rubber-Mij.	70 ¹ / ₄	—	68 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij.	203	199	189	- 14
Deli-Batavia Tabak Mij.	300 ¹ / ₄	296	296	- 3 ¹ / ₄
Deli-Maatschappij	269	261 ¹ / ₄	263 ³ / ₈	- 5 ¹ / ₈
Senembah-Maatschappij	272 ¹ / ₂	264	265 ¹ / ₂	- 7

1) ex div.

De *scheepvaartmarkt* werd een oogenblik gunstig beïnvloed door de jaarverslagen der Paketvaart en der Nederlandsche Scheepvaart-Unie. Voor aandeelen Holland-Amerika Lijn vond een herstel plaats na de zeer ernstige daling, die de vorige week te registreeren is geweest. Op de lagere koersen bestond op sommige dagen zelfs zeer omvangrijke vraag. De algemeene reactie vaagde echter alle voordeelige verschillen weg.

	25 Juni	29 Juni	2 Juli	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	88	90 ¹ / ₂	86	- 2
" " „gem.eig.	75	81	77 ³ / ₄	+ 2 ³ / ₄
Hollandsche Stoomboot-Mij.	20	19 ¹ / ₈	19 ³ / ₈	- ¹ / ₈
Java-China-Japan-Lijn	71	—	—	—
Kon. Hollandsche Lloyd	7	6 ⁷ / ₈	7	—
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	53	57	56 ¹ / ₂	+ 3 ¹ / ₄
Konink.Paketvaart-Mij.	110 ¹ / ₂	116	116 ¹ / ₂	+ 6
Maatschappij Zeevaart	63	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie	112	115	115 ¹ / ₈	+ 3 ⁵ / ₈
Nievelt Goudriaan	95	94	96 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Rotterdamsche Lloyd	121 ¹ / ₄	121	120 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₄
Stoomv.-Mij. „Nederland”	133 ¹ / ₄	133	133	- ¹ / ₄
" " „Noordzee”	33 ¹ / ₂	—	—	—

De *Amerikaansche markt* bleef ongeanimeerd, zoowel voor industriële als voor spoorwegwaarden; eerstgenoemde echter moesten het meest prijs geven.

	25 Juni	29 Juni	2 Juli	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	62 ³ / ₈	58	57 ¹ / ₂	- 4 ⁷ / ₈
Anaconda Copper	88 ¹ / ₂	85	82 ⁷ / ₁₆	- 6 ¹ / ₁₆
Studebaker Corp.	109 ³ / ₈	103	100 ¹ / ₈	- 8 ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	97	95 ⁹ / ₁₆	93 ¹ / ₈	- 3 ⁷ / ₈
Atchison Topeka	107 ³ / ₈	103 ¹ / ₈	102 ¹ / ₄	- 5 ¹ / ₈
Erie	12 ¹ / ₂	11 ¹ / ₄	11 ¹ / ₁₆	- 1 ⁷ / ₁₆
Southern Pacific	92 ¹ / ₂	91 ¹ / ₁₆	89 ¹ / ₁₆	- 2 ¹³ / ₁₆
Union Pacific	141 ¹ / ₂	137	135 ¹ / ₄	- 6 ¹ / ₄
Int. Merc. Marine orig. gew.	7 ³ / ₁₆	6 ⁹ / ₁₆	7 ¹ / ₈	- ¹ / ₁₆
" " " „ pref.	26 ¹ / ₄	25 ¹ / ₁₆	23 ⁹ / ₁₆	- 2 ¹ / ₁₆

Prolongatie 4 pCt. na 5 pCt.

**GOEDERENHANDEL.
GRANEN.**

3 Juli 1923.

De stemming aan de graanmarkten bleef deze week weder onzeker met hier en daar prijsverlagingen, die in sommige gevallen vrij omvangrijk waren en met in de meeste landen onbevredigende vraag en ruim aanbod van alle graansoorten. Oogstberichten zijn overal gunstig en in het Zuid-Westen der Vereenigde Saten, waar de winter-tarwe eerst den nadeeligen invloed ondervond van te weinig, daarna van te veel regen, valt de opbrengst mee. Voor de nieuwe maïs is het weder in Noord-Amerika nu veel beter. Uit Rusland luiden de berichten wat minder optimistisch dan eenigen tijd geleden, doch vooral in het Zuiden schijnt de oogst, vooral van rogge en gerst, toch werkelijk goed te worden. Uit andere landen valt geen verandering in de oogstvooruitzichten te berichten. Alleen verdient nog vermelding, dat het betere weder in West-Europa daar den toestand reeds flink verbetert.

Noteeringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	2 Juli 1923	25 Juni 1923	3 Juli 1922
	Tarwe Juli	Mats Juli	Haver Juli	Tarwe Juli	Mats Juli	Lijnzaad Juli				
30 Juni '23	103	78½	40 1/8	11,10	8,40	21,65	Tarwe* 1)	13,25	13,75	14,50
23 „ '23	104¼	82½	41	11,55	8,40	21,80	Rogge (No. 2 Western) 1)	9,—	9,25	12,50
30 Juni '22	114 3/8	62 1/8	35 3/8	12,70 1)	7,80 1)	21,05 1)	Mais (La Plata) 2)	189,—	205,—	198,—
30 Juni '21	124¼	60¾	35 1/8	17,10	8,15	18,85	Gerst (48 lb. malting) . . . 2)	163,—	164,—	216,—
30 Juni '20	276	172 7/8	101 7/8	24,20	10,—	26,35	Haver (38 lb. White cl.) . . 1)	9,—	9,50	11,50
20 Juli '14	82	56 3/8	36½	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) 1)	11,10	11,55	15,10
							Lijnzaad (La Plata) . . . 3)	437,—	442,—	460,—

1) Per Aug.

1) p. 100 KG. 2) p. 2000 KG. 3) per 1960 KG.

*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24/30 Juni 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	24/30 Juni 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	13.603	341.045	498.534	1.008	30.796	26.976	371.841	525.510
Rogge	8.502	233.415	69.724	—	485	—	233.900	69.724
Boekweit	242	5.899	9.129	—	—	—	5.899	9.129
Mais	19.052	313.070	526.984	1.863	47.615	62.853	360.685	589.837
Gerst	4.836	102.894	68.133	—	7.062	2.597	109.956	70.730
Haver	3.552	40.932	52.555	—	533	50	41.465	52.605
Lijnzaad	6.600	75.768	85.015	900	47.652	54.083	123.420	139.098
Lijnkoek	4.750	114.624	66.961	—	—	1.547	114.624	68.508
Tarwemeel	1.618	39.780	28.429	—	3.864	4.954	43.644	33.383
Andere meelsoorten	—	1.227	4.645	—	—	2.615	1.227	7.260

De onvoldoende Europeesche vraag, speciaal wat het vasteland aangaat, de nog altijd ruime voorraad oude tarwe, het meevallen van de opbrengst der wintertarwe en de goede stand der zomertarwe, vooral in Canada, behoorden tot de voornaamste oorzaken van flauwe markten in Chicago en Winnipeg.

Nu en dan was eenige reactie bemerkbaar, doch op 2 Juli was Chicago ten slotte voor Juli en September tarwe 2¼ en 1½ cent per 60 lbs. lager dan een week tevoren, terwijl te Winnipeg de prijsdaling 3½ cent bedroeg voor Juli en 1¾ voor October. De verlaging der prijzen te Chicago werd in de hand gewerkt door het ontbreken van voldoende koopers tegenover het aanbod van hen, die een hedge zochten voor tarwe van den nieuwen oogst. Hierin valt het gevolg te zien van de maatregelen door de Unie-regeering genomen, op aandringen van agrarische zijde, ten opzichte van de termijnmarkt. Deze uitwerking beantwoordt, dus allerminst aan de bedoeling, waarmee de maatregelen werden genomen en reeds wordt door de landbouwers verlangd, dat ter handhaving van den prijs de Regeering gróóte hoeveelheden tarwe aankoopt.

Dringend was herhaaldelijk het aanbod van oude en nieuwe hard en red winter. Hetzelfde was het geval in Europa, waar op zomerafloading, behalve naar Engeland, ook naar Duitsland zaken in nieuwe tarwe tot stand kwamen. In Europa was slechts in Engeland de tarwevraag nog niet onbevredigend. Nog steeds bestaat daar goede kooplust voor spoedige tarwe. Manitoba's vormen niet meer zoozeer den hoofdschotel als langen tijd het geval is geweest en in alle aangeboden tarwesorten werden tot dalende prijzen zaken gedaan. Het aanbod van La Plata en Karachi was soms dringend, wat zeker in mindere mate het geval zou zijn geweest, indien het overige Europa evenveel belangstelling had getoond als Engeland. Op afloading werd door molenaars en handel naast tarwe uit de Vereenigde Staten vooral ook Manitoba gekocht. De afname der wereldverscheppingen van tarwe, tegenover die der vorige week, steunde den Engelschen kooplust, doch de geheele week beperkte de vraag zich vrijwel geheel tot parcels. In ladingen werden bijna geen zaken gedaan. De afname der verscheppingen werd veroorzaakt door vermindering der Noord-Amerikaansche en Britsch-Indische hoeveelheden, terwijl de afloadingen uit Argentinië op dezelfde hoogte bleven. Daar zijn ook de aanvoeren aan de havens niet groot en de voorraad verminderde eenigszins. De vraag voor tarwe is ten gevolge van den onbevredigenden Europeeschen kooplust in Argentinië echter onvoldoende en aan de termijnmarkten te Buenos-Aires en Rosario had een niet onbelangrijke prijsverlaging plaats. Deze bedroeg van 25 Juni tot 2 Juli 20 tot 45 centavos per 100 KG. Het grootst is de verlaging voor den eersten termijn.

Zooals wij reeds opmerkten was buiten Engeland de vraag voor tarwe in Europa deze week slecht. Verkoop van ladingen werden niet gerapporteerd en ook in parcels waren de zaken moeilijk en werd slechts weinig

gekocht. Valutabezwaren werkten daartoe mede, alsmede de goede stand der eigen oogsten en het dringende aanbod uit verschillende uitvoerlanden, dat het vertrouwen in de tegenwoordige prijzen ondermijnde. Hetzelfde deed de verwachting, dat Rusland binnenkort weder als uitvoerland zal optreden. Voor tarwe schijnt daarop echter minder kans te bestaan dan voor sommige andere graansorten, vooral rogge en gerst, welke artikelen ook deze week weder geregeld uit Rusland werden aangeboden. Vooral de roggemarkt verkeerde sterk onder den invloed van dit Russische aanbod. In Duitschland toonde de Regeering herhaaldelijk goeden kooplust voor Noord-Amerikaansche rogge, waarin op Juli en Augustus geregeld zaken werden gedaan. Dit voorkwam echter niet verdere prijsdaling in Noord-Amerika, zoodat de roggeprijs te Chicago van 25 Juni tot 2 Juli ongeveer 2 cent per 56 lbs. daalde. Een nieuw lang record, zooals voor tarwe, werd daarmee echter niet bereikt, daar slechts de sedert 20 Juni ingetreden prijsverhooging verloren ging. Het was vooral in Nederland, dat de roggehandel sterk onder den invloed kwam van Russische aanvoeren, die de markt drukten en den omzet binnen zeer beperkte grenzen hielden. Nieuwe zaken van Amerika kwamen slechts met moeite tot stand en houders ondervinden gróóte bezwaren bij den afzet hunner aankomende partijen.

Ook voor gerst hebben de prijzen geleden onder het Russische aanbod en toen dit in de tweede helft der week verminderde, werkte verder de daling van den Fransen en Belgischen frankenkoers in dezelfde richting. Daar een groot gedeelte van den Roemeenschen handel in franken wordt gefinancierd, bracht die koersdaling geen verhooging der in franken uitgedrukte prijzen teweeg, zoodat Donaugerst in andere landen met sterkere valuta tot dagelijks lagere prijzen kon worden gekocht. Door herleefde gerst-vraag in Duitschland, zoowel voor het Deutsche binnenland als voor de Noordsche landen, werden aangekomen partijen Donau- en Noord-Amerikaansche gerst in Bremen en Hamburg uitverkocht en, ook nieuwe zaken in beide soorten kwamen de laatste dagen weder in flinken omvang tot stand. Ook Engeland kocht een stoomende lading Donaugerst en toont betere belangstelling, doch ook deze handhaving van de uitbreiding der gerst-vraag kon niet tot betere prijzen leiden. Bij den dalenden frankenkoers werd ook in Nederland weder geregeld Donaugerst via Antwerpen gekocht. Wegens den lagen prijs heeft de consumptie van gerst zich hier flink uitgebreid, gedeeltelijk ten koste van mais. In ons land blijven ook met eenig deport gerstzaken op afloading tot stand komen, waarbij offertes van den nieuwen oogst uit Roemenië tot basis dienen. Noord-Amerika volgt nu de Roemeensche en Russische gerstprijzen en is de laatste dagen weder met Malting Barley tot lagen prijs aan de markt. Goedkoop dan Donaugerst van Antwerpen wordt naar Nederland geen enkele gerstsoort aangeboden. Van Noord-Amerika worden naar Nederland nog geen gerstzaken gedaan en tot nog toe hoort men uit Algiers, Tunis en Marokko slechts van zaken naar Frankrijk en Enge-

land. Voor maïs is overal de afzet onbevredigend. De Engelsche vraag voor La Platamaïs, die nog zoo kort geleden goed was, is afgenomen wegens het betere weder, de groote Argentijnsche verscheppingen en de concurrentie van Zuid-Afrika. Aan de ladingsmarkt werd slechts een lading Zuid-Afrikaansche maïs verhandeld. Betere kooplust voor La Platamaïs bestond in parcels, waarin tot standhoudende prijzen de omzet naar verschillende havens van het Verenigd Koninkrijk soms vrij omvangrijk was, met flinke premies voor spoedige posities, terwijl ook naar de Duitse havens weder zaken in stoomende partijen werden gedaan. Aanleiding voor prijsverlaging gaven de Argentijnsche termijnmarkten niet. De prijzen toonden daarbij zeer groote verscheppingen en voldoende vraag, ondanks de eveneens groote aanvoeren, slechts zeer geringe fluctuaties, doch de laatste dagen trad eenige prijsverlaging in, die in vergelijking met 25 Juni 10 tot 15 centavos bedraagt. De Engelsche maïsvraag was vooral het gevolg van kleine voorraden, doch door grootere aanvoeren uit Argentinië zullen deze spoedig sterk worden aangevuld en men mag verwachten, dat dan ook Engeland spoedig minder kooplust voor maïs zal toonen. In andere landen leidden de groote Argentijnsche verscheppingen reeds nu tot gevoelige prijsdaling en het was vooral in Nederland en België, dat overvloedig aanbod van spoedige maïs zeer lage prijzen ten gevolge had. Naar Antwerpen is de laatste weken zeer veel maïs verscheept en te Rotterdam overtreffen de aanvoeren reeds eenigen tijd ver de Nederlandsche behoefte. In de naaste toekomst wordt nog veel La Platamaïs te Rotterdam verwacht, hetgeen ten gevolge heeft, dat slechts tot zeer lage prijzen koopers te vinden zijn. Ook de verkoop van andere maïsoorten wordt door dien toestand bemoeilijkt, zoodat ook Noord-Amerikaansche maïs onvoldoende belangstelling wekt en ondanks lagere Noord-Amerikaansche prijzen de markt hier onder Amerikaansche pariteit blijft. Chicago was voor maïs de laatste dagen flauw, wegens grootere aanvoeren en daar ook aan de zee kust het aanbod grooter was, werden offertes uit Amerika sterker verlaagd dan de markt te Chicago aangaf. Op het lagere niveau werden naar Nederland enkele zaken gedaan. De verscheppingen uit Noord-Amerika waren deze week zeer klein en bedroegen slechts 11.000 qrs., geheel voor Engeland.

Haver blijft op het Europeesche vasteland nog steeds een klein importartikel. In Engeland was de vraag nu en dan goed met eenige prijsverhooging, die echter later weder verloren ging. Grootere verscheppingen van Argentinië, grootendeels voor Engeland bestemd, deden de belangstelling vermindern.

SUIKER. NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per.	Amer. Granulated c.lf.	
			Juli	Juli	
28 Juni '23	f 29 ⁵ / ₈	Sh. 64/3	Sh. 23/3	Sh. 32/-	6,91
21. „ '23	„ 30 ⁵ / ₈	65/3	23/9	32/-	7,28
28 Juni '22	„ 24 ¹ / ₂	55/9	19/3	22/-	4,79
28 Juni '21	„ —	59/6	19/9	27/-	4,00
4 Juli '14	„ 11 ¹³ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

Deze week gaven de suikermarkten weder een scherpe daling te zien, welke aanhield tot ongeveer het einde der week. Ook nu werd New York weer trouw gevolgd, alwaar de laagste noteeringen op Donderdag geconstateerd werden en den daarop volgende dag voor eene rijzing plaats maakte. De nieuwe daling was oorzaak, dat koopers zich over het algemeen weder uit de markt terugtrokken en slechts hier en daar goedkope partijtjes oppikten.

In Amerika bewogen zich de prijzen als volgt:

	Openings-	Laagste	Slotkoers
Spot Centrifugals	7,78	6,91	7,03
Juli	5,65	5,02	5,05
September	5,70	4,95	5,03
December	5,18	4,47	4,55
Maart	4,09	3,53	3,65

Er werden ongeveer 26.000 tons Cubasuiker verhandeld tot prijzen van 5¹/₂ \$C. dalende tot 5 \$C. f.o.b. voor Juni/Juli verschepping.

De laatste Cubastatistiek is als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 25 Juni '23	47.184	80.380	36.087
Tot sedert 1 Dec. '22-25 Juni '23	3.168.777	3.124.330	2.888.995
Aantal werkende fabrieken	8	24	17
Weekexport 25 Juni '23	64.202	121.454	33.137

Totale export 1 Jan.-25 Juni '23 2.559.804 2.207.611 1.482.298
Totale voorraad 25 Juni '23 608.979 937.208 1.424.143

De Engelsche Raffinadeurs verhoogden hunne prijzen eerst met Sh 1/- om ze daarna weder te verlagen.

De zichtbare voorraden worden als volgt onder cijfers gebracht:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Engeland 1 Juni '23	340.100	330.300	397.500
Duitsland 1 Mei '23	670.446	420.115	489.480
Tsjechoslowakije 1 Juni '23	128.129	147.519	310.207
Frankrijk 1 Juni '23	105.550	67.593	70.268
Holland 1 Juni '23	65.289	83.046	74.253
België 1 Juni '23	44.809	41.585	75.019
Ver. Staten v. N.-Am. 14 Juni '23	188.895	222.820	204.651
Cuba (alle havens) 25 Juni '23	608.979	956.996	1.424.143
Raming stoomend	192.000	240.000	160.000

Totaal.. 2.344.197 2.509.974 3.205.521

Op Java was de markt in het begin der week zeer vast met afdoeningen voor Juli/September levering Supérieur tot f 17¹/₂. Daarna daalden de prijzen tot f 16¹/₂ om tegen het einde der week weder aan te trekken. Het rendement van 66 fabrieken was op 15 Juni ongeveer 8 pCt. minder dan verleden jaar op datzelfde tijdstip. Men verwacht een 10 pCt. kleinere oogst dan verleden jaar.

Hier te lande werd Amerika eveneens op den voet gevolgd. In vaste stemming geopend, daalde de markt tot dat eindelijk het slot nog tamelijk prijshoudend mocht zijn. Voor nieuwe oogstuiker werd echter de geheele week wel belangstelling getoond, tot de telkens verlaagde prijzen. De slotnoteeringen op de termijnmarkt waren voor:

Juni	f 34,50—35,—
Augustus	„ 29,50—30,12 ¹ / ₂
November	„ 25,87 ¹ / ₂ —26,12 ¹ / ₂
December	„ 25,87 ¹ / ₂ —26,—

De weekomzet bedroeg circa 8.500 tons, terwijl de geheele omzet gedurende de afgelopen maand ongeveer 27.500 tons was.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 27 Juni 1923.

Deze week heeft Amerikaansche katoen zich binnen nauwere grenzen bewogen; de weerberichten zijn iets beter en de prijzen zijn over het algemeen slechts weinig veranderd. Er wordt vrij veel verkocht en sommige verbruikers meenen, dat verkoopen gedurende de maand Juli niet veel van deze maand zullen verschillen. De berichten over den Egyptischen katoenoogst blijven gunstig en prijzen zijn vrijwel onveranderd.

Van enkele zijden meldt men een verbetering in de vraag naar Amerikaansche garens speciaal in weftgarens voor dhooties. Voor export is slechts weinig gedaan. Prijzen zooals deze door de „Federation" zijn vastgesteld zijn nauwelijks te bereiken en de vraag is slechts gering, terwijl Spinners van Amerikaansche garens er over denken gedurende Juli en zelfs Augustus slechts „half time" te werken. Naar Egyptische garens, speciaal 60er twist, bestaat meer vraag dan naar Amerikaansche, terwijl voor Indië enkele partijtjes fijne medio garens geboekt zijn en er enkele te lage biedingen voor getwijfde garens zijn binnengekomen. Voorraden der Bolton fabrieken zijn niet moeilijk te krijgen en de op handen zijnde vacantedagen zullen voor vele fabrikanten een verlichting zijn. Naar getwijfde garens bestaat voor het binnenland slechts weinig belangstelling en gaat hierin dan ook slechts weinig om.

De toon in de doekmarkt schijnt wel iets beter te zijn geworden; hoewel men van een bepaalde opleving nog niet mag spreken, bestaat er voor stapels, zoowel gebleekt als ruw, wel meer belangstelling. Prijzen blijven gehandhaafd en de positie wordt door de „shorttime movement" en de naderende vacantedagen gesteund. De vraag van Indië is nog niet van veel betekenis, maar China, Java en de Straits toonen meer belangstelling en er zijn dan ook verschillende partijen in stapels voor die markten geboekt.

COPRA.

De markt bleef deze week kalm gestemd. Door fabrikanten werd wat meer belangstelling getoond, en er ging vrij veel om.

De noteeringen zijn:

Ned. Ind. f.m.s. stoomend tot f 32,37 ¹ / ₂
„ „ „ April/Juni afl.	„ „ 31,87 ¹ / ₂
„ „ „ Mei/Juli	„ „ 31,62 ¹ / ₂
„ „ „ Juni/Aug.	„ „ 31,37 ¹ / ₂

2 Juli 1923.

RUBBER.

In de afgelopen week bleef de flauwe stemming overheerschend. De ongunstige berichten uit New York en de daar geldende lage noteringen drukten de markt zeer. Tegen het eind der week kwam een kleine reactie, welke echter niet standhield en het slot was wederom zeer flauw.

De noteringen zijn:

		einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe	Juni 74 ct.	77½ ct.
" "	Aug./Sept. 74½ "	77½ "
" "	Oct./Dec. 75½ "	78 "
Smoked Sheets	Juni 74 "	78½ "
" "	Aug./Sept. 75½ "	79 "
" "	Oct./Dec. 76½ "	80 "
	2 Juli 1923.		

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
30 Juni 1923	857.000	19.400	1.104.000	18.000	5 ¹³ / ₁₆
23 " 1923	873.000	19.400	1.088.000	20.300	5 ¹⁷ / ₃₂
16 " 1923	841.000	20.575	1.035.000	1)	5 ¹⁷ / ₃₂
30 Juni 1922	1.553.000	16.075	2.547.000	19.200	7 ¹⁷ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
30 Juni 1923....	74.000	2.668.000	101.000	6.759.000
30 Juni 1922....	38.000	3.695.000	30.000	8.188.000

1) Niet genoteerd.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
2 Juli 1923..	64.12/6	71.15/-	176.17/6	23.17/6	28.5/-
25 Juni 1923..	65.17/6	72.15/-	188.15/-	25.2/6	28.10/-
18 " 1923..	67.7/6	74.5/-	190.2/6	25.10/-	29.10/-
11 " 1923..	67.7/6	73.15/-	197.5/-	26.-/-	30.17/6
3 Juli 1922..	62.10/-	70.5/-	154.2/6	24.5/-	27.17/6
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
25-30 Juni 1923	—	15/6 ¹	2,20 ³	—	21/11	21/11
18-23 " 1923	—	16/6 ¹	2,40 ³	—	23/3	23/3
26 J.-1 Juli 1922	—	—	14 ²	4/-	22/9	22/9
27 J.-2 Juli 1921	—	—	6/6	—	43/9	43/9
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
25-30 Juni '23	5/10½	10/3	10/6	15/3	5/7½	5/6
18-23 " '23	6/-	10/-	10/6	13/-	5/1½	5/6
26 J.-1 Juli '22	5/11	10/-	12/3	14/1½	5/4	7/-
26 J.-2 Juli '21	—	17/9	17/6	17/9	7/-	10/-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
25-30 Juni 1923..	26/9	32/6	35/-	37/-
18-23 " 1923..	26/9	32/6	35/-	37/6
26 Juni-1 Juli 1922..	18/-	26/-	-30/-	30/-
27 Juni-2 Juli 1921..	27/6	—	50/-	35/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) per ton d.w. 2) Am. cents per 100 lbs. 3) \$ per ton kolen.
Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

.. RIJNVAART.

Week van 24—30 Juni 1923.

De aanvoeren van zeezijde bleven gering en bestonden hoofdzakelijk uit kolen.

De voorhanden zijnde Hollandsche en Duitsche scheepsruimte was voldoende.

De waterstand was iets wassend.

De daghuur naar de Rijnstations voor Hollandsche schepen bedroeg in doorsnee 2 cents per ton.

Voor zoover erts aangevoerd werd, werd hiervoor betaald f 0,50—f 0,60 met ¼, resp. ½ lostijd, met evtl. liggeld gedurende de reis of na afloop van den lostijd op de bestemming 1½ à 1¾ cts. per ton en per dag.

Het sleeploon varieerde van het 55 tot het 60 cents tarief.

ADVERTENTIËN.

The Anglo-South American Bank, Ltd.

Kapitaal en Reserves meer dan £ 13.000.000,—.

Argentinië - Chili - Uruguay - Peru
Mexico - New York - Parijs -
Barcelona - Bilbao - Madrid - Vigo
Sevilla - Valencia.

Bank- en Wisselzaken,
Handelscredieten.
Incasseeren van documentaire
wissels.
Aan- en verkoop van Effecten.

Hoofdkantoor: 62 Old Broad Street, London E. C.